

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Bc. Jaroslava Novotňáková

**Působení Kongregace Chudých
školských sester Naší Paní
ve Slavkově u Brna po roce 1989**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. ThLic. Ing. Jaroslav Filka
Obor: Učitelství náboženství pro základní školy a Katechetika

OLOMOUC 2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a informační zdroje.

V Olomouci dne 18. dubna 2018

Velice děkuji PhDr. ThLic. Ing. Jaroslavu Filkovi za maximální vstřícnost, cenné rady, připomínky a důsledné vedení mé práce. Mé upřímné poděkování patří také řeholnímu společenství Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna, za jejich ochotu se sdílet, za poskytnuté materiály a fotografie, a též za milou pohostinnost, která u nich vždy vládla. Ráda bych poděkovala také mé rodině, která mne ve studiu vytrvale podporovala i všem dobrodincům za jejich modlitby a jakoukoliv nezištnou pomoc. Bez nich by tato práce vůbec nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod.....	5
1 Město Slavkov u Brna a počátky vzdělávání	9
1.1 Pohled do historie města Slavkov u Brna.....	9
1.2 Základní školství ve Slavkově u Brna	11
2 Kongregace Chudých školských sester Naší Paní.....	13
2.1 Karolina Gerhardingerová – Matka Terezie od Ježíše	14
2.2 Řeholní spolek Chudých školských sester Naší Paní	20
2.3 Založení filiálky ve Slavkově u Brna	22
3 Období izolace a internace v českých zemích.....	26
3.1 Akce „K“	27
3.2 Likvidace ženských klášterů.....	29
3.3 Internace řeholnic ze Slavkova u Brna.....	31
3.4 Návrat řeholnic z internace v Bílé Vodě do Slavkova u Brna.....	34
4 Apoštolát Kongregace Chudých školských sester Naší Paní	40
4.1 Hlavní oblasti působení kongregace.....	40
4.1.1 Vlastní pastorační činnost	41
4.1.2 Křesťanská mateřská škola Karolínka	44
4.1.3 Pastorec ve farnosti a slavkovském děkanství	47
4.1.4 Spolupráce s brněnským biskupstvím.....	49
4.1.5 Další aktivity řeholnic v rámci jejich apoštolátu	53
4.1.6 Péče o nemocné a stárnoucí sestry.....	54
4.2 Vliv a dopady působení kongregace v místním regionu	55
4.3 Pohled na budoucnost kongregace	58
Závěr	60
Anotace	63
Resumé.....	64
Summary	65
Bibliografie	67
Seznam zkratk	72
Obrazová příloha.....	73

Úvod

„*Jako ty jsi mě poslal do světa, tak já jsem poslat do světa je.*“ (srov. Jan 17,18)

Povolání a poslání, to je pozvání pro všechny, kteří zaslechnou Boží hlas. Křtem jsme povoláni do života s Kristem a do společenství církve, která je ve své podstatě misijní. Tak se podílíme se všemi, kteří *oblékli Krista* (srov. Gal 3,27), na jeho poslání, kterým je hlásání radostné zvěsti o Božím království. Každý z nás je k tomuto úkolu disponován jinými dary a charismaty. V tepu doby je u sebe rozpoznáváme, objevujeme a podle svých možností a schopností dále rozvíjíme. Výsledkem je pak naše odpověď, kterou Bohu říkáme své „ano“ a stáváme se jeho nástroji ve službě druhým.

Právě viditelná služba bližnímu skrze výchovu a vzdělávání je základem spirituality řeholnic Kongregace Chudých školských sester Naší Paní. I ony jsou povolány k tomu být zde pro druhé, vést je k plnému rozvoji jejich osobnosti a uschopňovat je k odpovědnému jednání. Jejich povolání tkví také v ochotě sloužit všude tam, kamkoliv jsou poslané. *Jste poslané* – to je výsledkem jejich hledání vůle Trojjediného a vyjádřením jejich charismatu. Poslání je před lety přivedlo i do Slavkova u Brna. Bylo to před dvanácti lety, když jsem se s nimi na tomto místě potkala poprvé. Tehdy jsem o jejich způsobu života vůbec nic netušila, ale oslovila mne jejich otevřenost vůči druhým lidem, vstřícnost, se kterou ke každému, i nově příchozímu, přistupovaly. V neposlední řadě mne zaujala jejich práce s mladými lidmi, ke které jsem byla později přizvána jako spolupracovnice. V následujících letech jsem byla se školskými sestrami v kontaktu hlavně při akcích, které na půdě kláštera pořádaly. Motivovalo mne jejich zaměření zejména na dívky školního věku, u nichž se snažily podporovat jejich individualitu a formovat postoje k duchovním hodnotám. Snad i tato zkušenost mne před pár let přiměla k tomu zapojit se u nás ve farnosti do služby druhým při výuce náboženství. Když jsem uvažovala o námětu pro svoji diplomovou práci, napadlo mne dovědět se o Kongregaci Chudých školských sester Naší Paní něco víc, o jejich činnosti a působení na poli pastorační v místním regionu. Díky nashromážděným informacím

a osobním zkušenostem jsem dospěla k názoru, že zvolené téma velmi dobře koresponduje s oborem kombinovaného studia, jehož jsem posluchačkou, a sice *Učitelství náboženství pro základní školy a Katechetika*. Apoštolát školských sester je založen na výchově a vzdělávání stejně tak, jako je tato látka předmětem uvedeného studijního programu.

Cílem mé práce bude zpracovat historii kongregace, popsat apoštolickou službu Chudých školských sester Naší Paní po jejich návratu z internace do Slavkova u Brna a následně vyhodnotit vliv a dopady jejich působení v rámci místního regionu. Doposud neexistuje žádné zpracování tohoto námětu, proto se tato diplomová práce stává první písemnou zmínkou, která zaznamenává aktivity řeholního společenství v průběhu dvaadvaceti let jejího působení ve slavkovském děkanství. O Kongregaci Chudých školských sester Naší Paní sice pojednává titul *Dcery své doby?*, ten ovšem nepracuje s informacemi po roce 1989, nýbrž čtenáři předkládá zprávy o životě a činnosti řeholnic v letech 1851-1938 (1950).

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. *Úvod* nás seznámí s jejím cílem, zohledníme zde rovněž použitou literaturu. *V první kapitole* zaměříme náš pohled do historie města Slavkov u Brna a dozvíme se o počátcích a vzniku prvních školských zařízení na jeho katastru. Právě založení prvních farních škol na území Slavkova je důležitou zmínkou na začátku této práce, protože výchova a vzdělávání jsou primárními atributy poslání kongregace. *Ve druhé kapitole* se věnujeme zakladatelce této řehole, Karolině Gerhardingerové – Matce Terezií od Ježíše, a jejímu úsilí o zrod nového řeholního spolku. V závěru této kapitoly hovoříme též o založení filiálky ve Slavkově u Brna. *Ve třetí kapitole* mapujeme neblahé období izolace a internace v českých zemích, které výrazným způsobem zasáhlo také Chudé školské sestry Naší Paní, když byly nuceny přesídlit do Bílé Vody. V poslední části zmíněné kapitoly pak uvádíme pohnutky, za kterých se řeholnice vracejí po téměř půl století zpět do Slavkova u Brna. *Čtvrtá kapitola* je obsahově nejrozvinutější a nejvýznamnější. Naše pozornost je v tomto oddílu zaměřena na apoštolát a jeho hlavní oblasti, kterými se školské sestry ve službě druhým zabývají. V popředí našeho zájmu je ta část kapitoly, která pojednává o založení křesťanské mateřské školy ve Slavkově u Brna. Jejím zřizovatelem je právě Kongregace Chudých školských sester Naší Paní a v posledních letech tvoří zásadní pilíř její pastorační

praxe. Součástí čtvrtého celku této práce je zhodnocení vlivu a dopadu působení slavkovské komunity na místní farní společenství a mikroregion. S ohledem na zjevný fakt stárnutí a zmenšování kongregace v celosvětovém měřítku pohlížíme též na její budoucnost ve světle možné změny perspektivy. V závěru pak hodnotíme přínos předkládané práce. Obrazová příloha uzavírající vypracovaný celek je sestavena z fotografií, které tvoří průřez aktivitami slavkovských sester.

Teoretická část diplomové práce sestává z prvních tří kapitol tohoto díla. Při zpracování těchto pasáží jsme zvolili metodu *kompilace*. Primárními zdroji nám byly především bakalářská práce Veroniky Slezáčkové,¹ internetové stránky města Slavkov u Brna,² dvoudílná publikace Dany Jakšičové,³ životopis zakladatelky kongregace z pera Marie Alicie Blattenbergerové,⁴ kniha Václava Vaška⁵ a další tituly, které bylo žádoucí vyhledat v Moravské zemské knihovně v Brně. Tyto uvádíme v přehledu literatury. Poslední kapitola je zacílena na apoštolskou službu kongregace. Je praktickou částí této práce a mapuje činnost slavkovské komunity. Pro metodologický postup jsme zde použili metodu *dokumentace* a *analýzy* jejího působení. Sběr informací jsme uskutečnili formou *polostrukurovaných rozhovorů s otevřenými otázkami*, přičemž tyto byly následně přepsány metodou *doslovné transkripce*. Důležitými prameny pro její zpracování se staly zejména osobní rozhovory se dvěma sestrami řeholního společenství ve Slavkově u Brna v jejich klášterním domě⁶ a výpis z archivu kongregace, který nám poskytla sestra

¹ SLEZÁČKOVÁ, V., *Z historie školství města Slavkov u Brna*. Bakalářská práce, MU Brno, katedra historie, 2008.

² Oficiální stránky města Slavkov u Brna. Jak Slavkov ke svému jménu přišel. Dostupné na: <<http://www.slavkov.cz/turismus/historie-mesta/>>.

³ JAKŠIČOVÁ, D., *Dcery své doby? Školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*. Teologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice, 2012.

⁴ BLATTENBERGER, M. A., *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*, Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1993.

⁵ VAŠKO, V., *Neumlčená : kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*, Praha : Zvon, 1990.

⁶ ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, autorizovaný přepis rozhovoru ze dne 30. září 2017; ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, autorizovaný přepis rozhovoru ze dne 25. února 2018.

M. Vojtěcha.⁷ Jako sekundární zdroje informací posloužily také Konstituce⁸ a Dodatek k oběžníku,⁹ které nám byly laskavě zapůjčeny z knihovny kongregace. Nechceme opomenout ani reakce účastnic duchovní obnovy, vyjádření místostarostky města a též duchovních slavkovského děkanství, kteří svým dílem participovali na vytvoření zdrojového materiálu pro vyhodnocení působení této řehole v rámci mikroregionu. Značnou vypovídající hodnotu pro nás měla také publikace, kterou nám na požádání ochotně zaslala pracovnice Muzea internace, izolace a integrace v Bílé Vodě.¹⁰ Všechny zmíněné materiály taktéž dokládáme v seznamu pramenů a použitých zdrojů.

Uvedený postup jsme preferovali z toho důvodu, abychom tak vhodným způsobem, při zachování dílčích kroků, dosáhli vytyčeného cíle. V teoretické části diplomové práce, nazvané *Působení Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna po roce 1989*, se proto nejprve věnujeme historii města Slavkov u Brna a počátkům elementárního vzdělávání, následně pak vzniku kongregace, která ve svém počínání míří právě na výchovu a vzdělání, zejména dětí a mládeže. Na teoretickou část pak navazuje ta praktická, která představuje konkrétní jednání komunity v místním regionu. Její členky následují svoji zakladatelku v poslání vychovávat a vzdělávat druhé, v předávání křesťanských hodnot. Završením je pak zhodnocení vlivu a dopadu této jejich hmatatelné činnosti, které se Chudé školské sestry Naší Paní ve svém apoštolátu soustavně věnují.

⁷ HOVOVÁ, V., *Výpis z archivu kongregace*. Zasláno elektronicky dne 30. září 2017.

⁸ *Konstituce a generální direktář Jste poslané*, Řím, 25. března 1986, 137 s.

⁹ MAHER, M., „Jak se to může stát...?“, in *Dodatek k oběžníku 7/14*, 20. ledna 2014.

¹⁰ ŠPAKOVÁ, M., DUŠÁK, M., a KOCIÁN, M., *Bílá Voda v textech a obrazech*. Bílá Voda, 2015.

1 Město Slavkov u Brna a počátky vzdělávání

Město Slavkov u Brna leží v Jihomoravském kraji asi 20 km jihovýchodně od Brna. Jeho jméno znají dokonce i za hranicemi naší vlasti. V Paříži je po něm pojmenováno nábřeží, nádraží i most, hlavní město Korsiky má pak náměstí Slavkov. Nejstarší zmínky o Slavkově se datují do 13. století,¹¹ historikové se však domnívají, že toto jméno vzniklo již koncem 12. století. Název Austerlitz zřejmě pochází z latinského výrazu „Nova sedes“, což v překladu znamená Nové sídlo. Chybným přepisem do češtiny, němčiny a latiny se původní tvar Novosedlitz postupně měnil na Nausedlicz (1322), Neusserlicz (1343), Neusterlicz (1460) až ke konečnému pojmenování Austerlitz (1611).¹² Poprvé se jméno Slavkov připomíná v roce 1361 a poté až v roce 1475. Odvozuje se od osobního jména Bohuslav, lidově Slávek. Pravděpodobně nesl toto jméno nějaký dvůr v blízkém okolí, který patřil osobě téhož jména. Dvorec stál nejspíš mimo centrum města, a když pak zanikl, nebo se začlenil do struktury města, přenesl se jeho název na celé město. Proto se v 17. a 18. století vyskytovala obě jména současně – Austerlitz i Slavkov. Aby se odlišil od ostatních míst v českých zemích, která se taktéž zvou Slavkov, byl mu v roce 1918 přidán dovětek „u Brna.“

1.1 Pohled do historie města Slavkov u Brna

Bližší zprávy o tom, kdo byli v počátečním období majiteli města, se nedochovaly. Následují až zmínky z kraje 15. století, kdy město vlastnil Petr Kutěj. Ten také v roce 1421, v počátečním období husitských válek, postoupil město císaři Zikmundovi. I přesto, že bylo město chráněno sedmimetrovými hradbami a příkopem, podařilo se ho v roce 1425 dobýt Haškem Ostrovským z Valdštejna.

¹¹ Listina Václava I. z 12. května 1237, v originále „Nouozedeliz civitas.“; Srov. Pernes, J., *Slavkov u Brna – město a okolí*, s. 49.

¹² Srov. SLEZÁČKOVÁ, V., *Z historie školství města Slavkov u Brna*, s. 7.

Od dob husitských válek mělo město celou řadu majitelů. V 16. století získali město Kounicové, kteří jej poté ovládali po více než 400 let a rozhodli se udělat z něj střed své rodové državy. V období jejich panování se dočkal Slavkov mnohých změn – zámek, městská radnice i četné domy v centru města byly přestavěny v renesančním slohu. Slavkov se tak stal výstavním a reprezentativním sídlem. Mnozí z rodu Kouniců byli od dob bitvy na Bílé hoře příznivci či stoupenci Jednoty bratrské. Tato měla ve městě svůj sbor a získala i vlastní kapli – kostelík sv. Jana Křtitele na Špitálce. Významnou roli zde měla také početná židovská obec, jejíž obyvatelé žili v samostatné obci kolem své synagogy, na úpatí městských hradeb. Nacistická okupace však přinesla židovskému obyvatelstvu skutečnou zkázu, protože toto bylo ve Slavkově doslova zlikvidováno. Značné škody přinesla Slavkovu Třicetiletá válka. Ta pro svou náboženskou nesnášenlivost ukončila na Moravě pobyt habánů,¹³ což zapříčinilo, že v roce 1645 Špitálka úplně zpusťla a znovu osídlena byla až v roce 1676.

Psal se rok 1618, když na politické důsledky českého stavovského povstání doplatili také protestantští Kounicové. Pro svou angažovanost v zabavování majetku katolické církvi si ze strany církve vysloužili značnou nenávist a po porážce povstání byli bratři Bedřich a Karel z Kounic odsouzeni ke ztrátě cti, životů a majetku. Slavkovské panství poté zdědil nejmladší z bratrů Lev Vilém z Kounic (1614-1655), kterému byly v době povstání pouhé tři roky. V roce 1642 byl jmenován nejvyšším moravským sudím a o rok později jej císař Ferdinand III. povýšil do hraběcího stavu. Jejich syn Dominik Ondřej I. z Kounic (1655-1705) se v císařských službách osvědčil v mnoha diplomatických misích. V roce 1683 mu byl udělen i titul říšského hraběte.

¹³ Hnutí novokřtěnců - křesťanů, kteří žili v komunitách na jižní Moravě a na Slovensku. Pojmenování bylo odvozeno pravděpodobně z německého „haushaben“ (mít domov) – habáni. Hnutí vzniklo v roce 1525 ve Švýcarsku mezi žáky Zwingliho. Habáni vynikali v řemeslné výrobě – nožířství, hrnčířství, vinařství, textilní výrobě aj.

1.2 Základní školství ve Slavkově u Brna

Mezi nejstarší písemně doložené typy škol na našem území patří farní školy. Byly zakládány církví a vyučovaly se v nich převážně náboženské nauky. Církev se tak snažila díky nim udržet poslušnost věřících a vštěpovat jim již od útlého věku Boží příkázání. Slavkovští měšťané zpočátku navštěvovali farní školu, kterou spravoval Řád německých rytířů.¹⁴ Informací o ní se však dochovalo jen minimum, neboť archiválie z té doby zmizely za husitských válek.¹⁵ Vzdělání se v té době nepokládalo za důležité, proto nebylo výjimkou, že škola stávala mnohdy i na hřbitově. Slavkovská farní škola byla při kostele sv. Jakuba ve Stanovské ulici, kde se taktéž nacházel hřbitov. Školní pomůcky prakticky neexistovaly, děti často psaly sazemi na březovou kůru, protože papír byl vzácný a pokud učitel vlastnil nějakou knihu, pak to byla většinou kniha náboženských textů. Prvořadým úkolem bylo vzdělávání chlapců, o studium dívek se dlouhá staletí nikdo nestaral. Samozřejmostí bylo, že se děvčata učila pečovat o domácnost, aby se později vdala, vychovávala děti a zůstala ženami v domácnosti podobně jako jejich matky.

Ve druhé polovině 16. století působili ve Slavkově luteránští lektoři, v roce 1528 se zde usadili novokřtění, kteří sem přišli z Mikulova. U pánů z Kounic se jim dostalo vlídného přijetí a též dovolení stavět ve městě domy. Kde měli novokřtění sbor, tam bývala i škola a v ní vyučujícím jáhen. Ve Slavkově bylo obojí – sbor i škola. Novokřtění setrvali na tomto místě až do počátku 17. století, poté byli nuceni odejít a po bitvě na Bílé hoře museli se svými moravskými souvěrci opustit zemi.

Třicetiletá válka zapříčinila úpadek školství. Poklidný, politický, hospodářský a kulturní vývoj obce byl náhle přerušen. Značná část škol na dlouhá desetiletí zanikla a ty, které zůstaly, byly ve velmi špatném stavu s nekvalifikovanými a zchudlými učiteli. Ještě počátkem 18. století bylo školství v žalostném stavu.

¹⁴ Řád německých rytířů byl založen roku 1190 k osvobození Sv. země od Turků, k ochraně poutníků a ošetřování nemocných. Odznakem řádu byl bílý plášť s černým křížem. Hlavní sídlo měl do roku 1291 v Akkonu, později v Benátkách a od roku 1309 v Marienburku.

¹⁵ Srov. SLEZÁČKOVÁ, V., *Z historie školství města Slavkov u Brna*, s. 17.

Budova školy patřila většinou k nejzanedbanějším v obci. Třídy měly obvykle nízký strop a často sloužily zároveň jako dílna učitele – řemeslníka, někdy dokonce jako chlév pro drůbež. V takových podmínkách si pak děti hrály, učily se i stravovaly. V osadě Slavkov se však škola zachovala.¹⁶ Maxmilián Ondřej z Kounic by pro ni rád získal někoho, kdo by se jí ujal, dal jí potřebnou úroveň nebo alespoň řád. V úvahu připadali piaristé, kteří sídlili v Mikulově. Bylo o nich známo, že zřizovali dobré a pro obyvatele bezplatné elementární školy. I přes zvací dopis,¹⁷ v němž Maxmilián nabízel piaristům možnost vystavět kostel a klášter pro řeholníky, se jeho záměr nezdařil. Ukázalo se jako těžké, ba přímo nemožné, sehnat vhodného vychovatele.

Opětovný rozkvět školství s sebou přineslo osvícenství. V roce 1781 rozšířila vrchnost ve Slavkově na žádost města školní světnici. O tři roky později byla ve Stichově ulici č. 107 postavena jednopatrová budova školy knížetem Václavem Kounicem, tehdejšími říšským kancléřem Marie Terezie. Ještě v roce 1834 měla jen dvě třídy, v letech 1865-1869 už však byla čtyřtřídní. Na chod školy dohlížel dozorce, který každý rok v létě prováděl vizitaci. Diecézním naddozorcem pak býval některý ze sídelních kanovníků v Brně. Školní docházka se týkala dětí od 6 do 12 let. 60. léta 19. století s sebou přinesla zánik slavkovské farní triviální školy a místo ní nastoupila škola hlavní. Školské zákony v 70. letech pak zavedly povinnou docházku pro děti od 6 do 14 let. Místo farních škol triviálních a hlavních začaly fungovat školy obecné a měšťanské. V roce 1869 se změnil stav dozorování nad školami – pravomoci církevních a vrchních dohlížitelů byly převedeny na politická zemská zřízení, rovněž tak působnost duchovních okresních dozorců byla přenesena na politické úřady okresní.

¹⁶ Srov. SLEZÁČKOVÁ, V., *Z historie školství města Slavkov u Brna*, s. 18.

¹⁷ Z listu psaného ve Vídni 16. května 1714: „*Já jsem se při mém posledním ve Slavkově bytí rozmyslil kostel a klášter pro řeholníky piae Scholae jak pro ozdobu města, tak i pro lepší příležitost na rynku fundirovati a vystavěti dáti, a sice na tom místě, kdež dům radní až posavad stojí, s přikoupením těch sousedních domů, jakž by toho potřeba sama ukazovala. Městu pak, ale zato důstojný dům radní: panský dům dáti, který jak co do pohodlnosti místa, tak i dobrotu stavby radnímu domu rovný, ne-li lepší jest, a tak resoluci a úmysl při mém příchodu do Slavkova budoucím, jak náleží, vyřknu. Vám zatím pak na ty opravy, o kterých jste mně onehdy psali, není potřebí daremných nákladů věsti, nýbrž, jak jsem pravil, takového mého vyřknutí očekávati. S tím Vás Pánu Bohu poroučím. Max. Oldřich z Kaunitz a Rietb.*“; Srov. tamtéž, s. 10.

2 Kongregace Chudých školských sester

Naší Paní

Název kongregace vystihuje celý obsah jejího povolání, charismatu a spirituality:¹⁸

- **Chudé** – jsou povolány do služby Ježíše, který se pro nás stal chudým.
- **Školské** – hlavním posláním je služba dětem a mládeži skrze výchovu a vzdělávání.
- **Sestry** – žijí v sesterském společenství podle Ježíšových slov: „*Kde jsou dva nebo tři ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.*“ (srov. Mt 18,20) a v duchu řehole sv. Augustina, který spatřoval v Nejsvětější Trojici základ, původ a cíl každého společenství.
- **Naší Paní** – zasvěcují se Panně Marii, Matce církve i jejích Kongregace, která je láskyplně vybízí: „*Udělejte všechno, co vám řekne!*“ (srov. J 2,5)

V duchu zakladatelky, blahoslavené Matky Terezie od Ježíše, přijímají Ježíšovu lásku a sílu z Eucharistie a svou péčí zahrnují především chudé. Charisma kongregace, dar Ducha svatého, které přijala a uskutečnila Karolina Gerhardingerová, blahoslavená Matka Terezie od Ježíše, dále rozvíjejí v živém společenství, které obohaceno minulostí jim umožňuje rozvíjet se v přítomnosti a přijímat výzvy budoucnosti.

Následující řádky chceme věnovat osobnosti Karoliny Gerhardingerové, která se v 19. století zasloužila o založení nového řádového společenství přes všechny překážky, které se v počátcích objevily.

¹⁸ Srov. Oficiální stránky Kongregace Chudých školských sester Naší Paní. Naše charisma. Dostupné na: <<http://www.skolskesestry.cz/kdo-jsme/kdo-jsme>>.

2.1 Karolina Gerhardingerová – Matka Terezie od Ježíše

Karolina Alžběta Františka Gerhardingerová se narodila 20. června 1797 ve Stadtamhofu, nedaleko bavorského Řezna.¹⁹ Rodiči malého děvčátka byli Willibald Gerhardinger a Marie Františka Huberová z Abensbergu. Otec byl schopný a spolehlivý lodník, matka zase vážená hospodyně, vždy ochotná poradit v nouzi a starostech. Oba rodiče dávali Karolině příklad hluboké, prosté zbožnosti, která pramenila z neotřesitelné víry v Boha a ze silné důvěry v jeho dobrotivou Prozřetelnost. Mimo to byla matka své dceři příkladem obětavé pomoci těm nejchudším a otevřenosti pro potřeby druhých. Jakkoliv bylo dětství Karoliny harmonické, doba a poměry, v nichž vyrůstala, byly zmatené a nepokojné. Období napoleonských válek a osvícenství k církvi přátelské nebylo, dokonce se jí dostávalo výsměchu, Boží zjevení bylo cynicky popíráno. Třebaže osvícenství proniklo také do Bavorska a k církvi zde tak nepřátelské nebylo, i přesto s sebou tato situace nesla bouři sekularizace a snahu zničení všech klášterů.

Jeden takový klášter navštěvovala i malá Karolina. V šesti letech se stala žačkou veřejné školy řeholnic de Notre Dame, které měly rozsáhlý klášter a věnovaly se výchově a vyučování dívek z města i okolí. Karolina byla pilná a svědomitá, takže ji díky dobrým výsledkům přeložili do vyšší třídy, kam se dostávaly dívky až v jedenácti či dvanácti letech. Mezi ostatními vynikala svou zbožností, skromností, ušlechtilostí a vnitřní zralostí. Proto také dostala již v devíti letech dovolení a souhlas dómského faráře Georga Michaela Wittmanna,²⁰

¹⁹ Srov. BLATTENBERGER, M. A., *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*, s. 7.

²⁰ Georg Michael Wittmann (23. ledna 1760 Pleystein – 8. března 1833 Regensburg) byl po studiích v Ambergu a Heidelbergu dne 21. prosince 1782 v Řezně vysvěcen na kněze. V roce 1788 zastával funkci subregenta v tamním semináři, v letech 1802-1833 byl pak tamtéž rektorem. V letech 1804-1829 působil jako dómský farář v Řezně, od roku 1821 byl kanovníkem dómské kapituly. V roce 1829 přijal biskupské svěcení a po tři roky vykonával úřad světícího biskupa, v roce 1832 se stal sídelním biskupem rezenské diecéze.

aby přistoupila k prvnímu svatému přijímání spolu s dívkami, které jako dvanáctileté školu opouštěly.

Bohatý a šťastný čas, který mladá Karolina zakoušela v klášterní škole, však skončil 1. srpna 1809. Tehdy stát nařídil rozpuštění školního kláštera.²¹ Důvodem byla nejen postupující sekularizace, ale též neúnosné daně a znehodnocení majetku řádu v důsledku válek. V tomto roce také Karolina ukončila povinnou školní docházku a přemýšlela, co dál. Ráda by zůstala se svým otcem, lodníkovým mistrem, a doprovázela ho na jeho obchodních cestách po Dunaji, avšak na to, aby rozpoznala své povolání, byla ještě příliš mladá. V tomto ohledu byl však prozíravější farář v katedrále a školní inspektor zároveň otec Michael Wittmann, který ji chtěl pro školu držet. Jen velmi těžce pozoroval ničivé následky válek, osvícenství a sekularizace, které měly negativní dopad na mravní a sociální úroveň lidu, zvláště pak ženské mládeže. Bolestně nesl uzavření kláštera a ztrátu dívčí školy. Čím více jeho doba nenáviděla řeholní stav a smýšlení, tím více byl otec Wittmann přesvědčen o jejich nutnosti. Usiloval o udržení klášterních škol a mít tak možnost vést lid k lepší budoucnosti tím, že bude pečovat o zbožné matky. „*Ženské pohlaví určuje mravnost měst a národů,*“ napsal v roce 1811. Ve Stadtamhofu založil farní školu a vyučováním pověřil jednoho ze svých žáků, kaplana a učitele náboženství Georga Mauera. Jako asistentky zde pracovaly také tři žákyně bývalé klášterní školy, jednou z nich byla právě Karolina Gerhardingerová. Všechny tři pak v roce 1812 složily státní závěrečnou zkoušku a obdržely vysvědčení o způsobilosti pro vyučování na lidových školách. Dívčí škola ve Stadtamhofu se stala díky vedení otce Michaela Wittmanna, v té době známého a váženého pedagoga, vyhlášenou. Jeho starostí bylo, aby byly žákyně nejen dobře připravenými pro práci v domácnostmi, ale též hluboce věřícími ženami a dobrými matkami.

Otce Michaela však již delší čas zaměstnávala myšlenka, která řadu let zůstávala jeho tajemstvím a zbožným přáním, zda by mohly být tyto tři vzorné a pozhnaně působící mladé učitelky základní buňkou pro založení zcela nového typu řádu – jeho vytouženého díla? Byl v pokušení rozmlouvat o svém plánu s tou

²¹ Sestry kanovnice de Notre Dame musely po téměř 80 letech opustit místo, které bylo svědkem jejich života zasvěceného Bohu a bližním. V roce 1732 jej založilo pět řeholnic z Notre Dame kláštera v Eichstadtu.

nejmladší, která se mu zdála pro ten úkol nejvhodnější. Jeho představy nabývaly stále konkrétnější podoby, s nimiž otec Wittmann seznámil i svého stejně smýšlejícího přítele Franze Sebastiana Joba,²² dříve profesora na lyceu v Řezně, posléze císařsko-královského dvorního kaplana ve Vídni. Mohl se psát rok 1815, když se Karolina poprvé svěřila svému duchovnímu, otci Wittmannovi, s touhou zcela zasvětit svůj život Kristu a následovat ho v řeholním stavu, ve službě dětem. Nejen Karolina, ale i dvě další učitelky toužily zcela se odevzdat Bohu v řeholním společenství, které by naplňovalo své poslání ve výchově těch nejchudších dětí. Otec Michael tuto jejich touhu živil a prohluboval mimo jiné formací svých svěřenkyň podle řeholních pravidel sester de Notre Dame. Duší malého společenství, které sestávalo ze tří mladých učitelek – Karoliny Gerhardingerové, Anny Hotzové a Anny Praunové, byla právě Karolina.²³ Komunita žila poměrně tvrdým způsobem života s posty a sebetrýzněním, kdy hodiny strávené v učebně střídaly hodiny na kolenou. Společný život však trval jen tři, čtyři roky. První „představená“, nejstarší Anna Praunová, odešla v roce 1820 ke svému bratrovi a Anna Hotzová zase pochybovala o svých dispozicích k tomuto způsobu života. I přes tuto tvrdou zkoušku u Karoliny dychtivost po životě zasvěceném Bohu ještě zesílila. Farář Wittmann pak po dlouhé době na rozmyšlenou a mnoha modlitbách dal ujištění. „*Ano, Bůh dá klášter, ale já se toho nedožiji.*“²⁴ Byl si jist tím, že pokud je touha Karoliny ve shodě s jeho vroucím přáním, kterému tolik obětoval a nespočet modliteb a práce vynaložil, je to dílo Bohem požehnané. Bavorsko se však teprve vzpamatovalo ze sekularizačních otřesů a doba zatím nebyla řeholím nakloněna, proto k uskutečnění Wittmannova plánu mohlo dojít až později. Příznivější časy nastaly v katolické církvi teprve s nástupem Ludvíka I. na bavorský trůn v roce 1825, a tak snahy o znovuuvedení řeholnic – učitelek spadají až do let 1828-1829. Biskup Wittmann si byl vědom toho,

²² Franz Sebastian Job (20. ledna 1767 Neunburg – 13. února 1834 Vídeň) byl na kněze vysvěcen roku 1791 v Řezně, v letech 1792-1808 byl profesorem filozofie a teologie na lyceu v Řezně, léta 1802-1834 působil jako zpovědník princezny Karolíny Bavorské, manželky korunního prince z Württembergu, která se později stala rakouskou císařovnou.

²³ Srov. JAKŠIČOVÁ D., *Dcery své doby? Školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*, s. 67.

že žádné ze stávajících ženských řádových společenství nevyhovuje jeho představám o takovém řeholním institutu, jehož stanovy by umožňovaly, aby se sestry po dvou či třech rozptýlily po regionu, přičemž společný mateřinec v čele s nejvyšší představenou by zajišťoval vzdělání a formaci dorostu i péči o nemocné zestárlé členky. Jen stěží můžeme soudit, zda se tento plán zrodil v hlavě biskupa Wittmanna, nebo se s podobným modelem řeholního společenství řízeného centrálně někdy předtím setkal. V každém případě se Karolina Gerhardingerová ve věcech správy kongregace vždy řídila instrukcemi, které od otce Wittmanna v mládí obdržela.

V září roku 1829 napsala Karolina spolu s Annou Hotzovou žádost o znovuzřízení kláštera Notre Dame ve Stadtamhofu, v níž prosila o přenechání původního majetku bývalého kláštera a o část zrušené budovy augustiniánských kanovníků sv. Manga. Ideou znovuoobnoveného klášterního společenství bylo pokračovat ve vedení dívčí základní a industriální školy, dále pak pracovní školy pro chudé dívky a dokonce provozovat malý penzionát pro měšťanské děti a sirotky. Prvotní komunita byla zamýšlena jako pětičlenná: dvě učitelky elementární školy, jedna učitelka ručních prací, jedna laická sestra na domácí práce a představená, kterou by se stala jedna ze sester původního kláštera Notre Dame. Karolína se vydala do Mnichova osobně celou záležitost projednat. Ke své žádosti přiložila také osobní doporučení biskupa Wittmanna. Na ministerstvu vnitra se jí dostalo velkého pochopení a porozumění a poté, co byla žádost schválena též na biskupském ordinariátu v Řezně, byl vydán souhlas k uskutečnění navrženého plánu.²⁵ Proti návrhu se však zcela neočekávaně postavili obyvatelé Stadtamhofu, kteří protestovali proti založení kláštera v obavě ze ztráty příjmů, neboť v budově bývalého kláštera kanovníků St. Mang sídlil zemský soud, který přispíval do městské pokladny značnou částkou peněz. Klášterní školu považovali za zbytečnou, vždyť dosavadní dívčí škola patřila k nejlepším a těšila se věhlasu v širokém okolí. Původní záměr založit ve Stadtamhofu řeholní družinu tedy ztroskotal. Následně se do této

²⁴ Jak Wittmann předpověděl, směl se jen obětovat, modlit a pracovat pro zřízení klášterního ústavu, ale nesměl se toho dožít. Ale když umíral, dal slabé dívce do rukou vůdce, který jí pomohl dokončit dílo v duchu zakladatele.

²⁵ Srov. BLATTENBERGER, M. A., *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*, s. 23.

záležitosti vložil přítel Michaela Wittmanna Franz Sebastian Job. Když v roce 1828 navštívil po dlouhé době své rodné městečko Neunburg vorm Wald, byl poněkud rozčarován z nábožensko-mravních poměrů, které zde panovaly. Jediný možný způsob nápravy spatřoval v kvalitní výchově budoucích matek, proto hledal vhodný způsob, jak uvést do města řeholnice, které se zabývaly výukou a výchovou dívčí mládeže. Pro své záměry shledal jako optimální společenství regulovaných sester svatého Františka z Hallein u Salzburgu pro jejich způsob života a činnosti nebo též milosrdné sestry svatého Vincence, které se prý ve Francii kromě ošetřování nemocných věnovaly také vyučování dívek. Přesto neopomněl dodat, že pokud biskup Wittmann ví o nějakém vhodnějším „druhu“ sester, ať je zvolí. Trvalo ještě čtyři roky, než se záležitost se zřízením domku pro několik řeholnic – učitelek dala do pohybu. Důvodem mohla být i skutečnost, že obyvatelé Neunburgu nebyli tomuto plánu příznivě nakloněni. Třebaže se otec Wittmann dozvěděl kladnou zprávu o nabízené možnosti zdarma přestavit bývalý františkánský kostel na „klášter“, samotné realizace se již nedočkal. Po jeho smrti tak veškerá iniciativa ve věci budoucích školských sester zůstala v rukou patera Joba. Karolina Gerhardingerová jej navštívila ve Vídni bezprostředně po smrti svého duchovního vůdce, biskupa Wittmanna. Zde obdržela praktické rady ohledně stavby domu v Neunburgu a též pokyny a ponaučení týkající se zaměření a duchovního života rodičího se společenství. Otec Job navíc osiřelé společenství finančně podporoval. Byl rovněž tím, kdo sepsal první pravidla a zasloužil se o stavbu kláštera. Zároveň byla sestavena nadační listina a „ústava“ nového řeholního společenství. V srpnu 1833 požádal otec Job nového biskupa v Řezně Franze Xavera Schwabla o přezkoumání všech písemností a potvrzení začínajícího díla. V té době se Karolina nacházela na „poznávací“ cestě po rakouských a jihoněmeckých kláštorech, kterou ji pater Job zařídil, aby získala nezbytné zkušenosti pro vedení nové komunity. Jak vyplývá z dopisů, její cesta vedla přes Mnichov do Salzburgu a Gmundu am See.²⁶ Doprovod jí poskytl pater Matthias Siegert, který působil jako kaplan ve Stadtamhofu a již delší

²⁶ V Mnichově pobývala Karolina u milosrdných sester svatého Vincence, neboť podle otce Joba měl být nový institut podobného zřízení. U regulovaných sester svatého Františka v Halleinu u Salzburgu se měla Karolina přiučit nejvíce. Osobně sama nejvíce inklinovala ke kontemplativnímu způsobu života, proto byl pro ni nejsilnějším zážitkem pobyt na Karmelu v Gmundu.

čas byl duchovním vůdcem Karoliny a jejích spolupracovnic. 24. října 1833 doputovala Karolina do Neunburgu vorm Wald, kde již na ni v nově zřízené domácnosti čekaly dvě mladé přítelkyně Maria Blass a Barbara Weinzierl.²⁷ Nyní mohla pedagogická činnost ve městě začít a toto datum je zároveň považováno za den vzniku Kongregace Chudých školských sester Naší Paní, přestože zatím nebyla vyřízena všechna úřední povolení. Běh událostí zkomplikovala náhlá smrt otce Joba, který po těžkém prochlazení dne 14. února 1834 umírá. I když se zdálo, že nadějný vývoj neunburgské komunity je odsouzen k zániku, protože nebyla zajištěna otázka dalšího financování, Karolina nezoufala, nýbrž naopak vzrostla její touha a odhodlání v započatém díle pokračovat. Neváhala obrátit se o pomoc do Vídně k císařovně Karolině Augustě, která ji vlídně přijala a poskytla potřebnou pomoc. Též díky nebývalé přízni, pochopení a osobnímu zájmu bavorského krále obdržela Karolina 22. března 1834 státní povolení svého řeholního společenství, které Ludvík I. vlastnoručně podepsal.²⁸ 26. března 1834 pak následovalo oficiální církevní schválení Náboženského spolku Chudých školských sester de Notre Dame v Neunburg vorm Wald, které stanovilo jako závaznou normu původní stanovы sester de Notre Dame a statut vypracovaný paterem Jobem, zároveň jmenovalo Karolinu Gerhardingerovou představenou. Dosavadní překážky, které stály v cestě vzniku tohoto společenství, tak byly odstraněny a komunita mohla naplno rozběhnout svoji činnost. Slavnostní posvěcení domu se konalo na první neděli adventní 30. listopadu 1834. O rok později, dne 16. listopadu 1835, složila Karolina do rukou světicího biskupa Urbana věčné sliby²⁹ a přijala řeholní jméno Terezie od Ježíše. Nově založenou kongregaci zakotvila v eucharistii a chudobě a zasvětila Panně Marii. Řeholní šat však nechtěla nosit sama do té doby, než jej při první obláčce přijmou

²⁷ Tyto dvě společnice byly novými obyvatelkami kláštera v Neunburg vorm Wald poté, co z původního tříčlenného společenství Karolinu opustily obě Anny – Hotzová i Praunová.

²⁸ Bavorský král Ludvík I. vědomě obešel platný zákon proto, aby mohla být kladně vyřízena žádost o zemské povolení, protože svolení ke společnému řeholnímu životu dal do té chvíle jen diecézní biskup Schwabl.

²⁹ „Já, Terezie od Ježíše, odevzdávám se a slibuji Všemohoucímu Bohu, naší slavné Matce Marii, našemu otci Augustinovi, všem našim drahým svatým a vaší ctihodnosti, že budu žít podle pravidel Chudých školských sester po celý svůj život tak, jak byla pravidla schválena ctihodným otcem biskupem, a budu žít v poslušnosti – v chudobě – v čistotě – pro vyučování a rozvoj osobnosti dívek a mladých žen.“

také ostatní sestry. Ta se v klášteře v Neunburgu konala 10. dubna 1836. Klášterní škola v Neunburgu se stala žádanou a počet žákyň i sester záhy utěšeně narůstal. Matka Terezie vedla sestry k hlubokému duchovnímu životu a věrnosti ve svém povolání. 19. prosince 1836 se podařilo v nedalekém Schwarzhofenu otevřít první filiálku a brzy následovaly další. Jelikož prostory stávajícího mateřince v Neunburgu byly nedostatečné co do místa i příležitostí ke vzdělání, bylo dne 28. června 1841 rozhodnuto, aby byl v Mnichově založen pro potřebu vyučování ženské mládeže mateřinec Chudých školských sester, aniž by byl zrušen ústav v Neunburg vorm Wald. Z Mnichova se poté činnost kongregace rozšířila do různých míst Evropy, v roce 1847 pak také do Severní Ameriky,³⁰ kde ji v začátcích podpořil a velkou pomoc poskytl rodák z Prachatic, pozdější svatý, biskup Jan Nepomuk Neumann. Matka Terezie dovršila svoji pozemskou pouť v utrpení a bolestech, však posílena svátostmi, 9. května 1879 ve 12,30 hodin. Ač se Matka Terezie v životě ostýchavě, až ustrašeně, vyhýbala jakékoliv poctě, přesto byla po letech zkoumání jejích zásluh a ctností prohlášena církví za „úctyhodnou“ a 17. listopadu 1985 v bazilice svatého Petra v Římě papežem Janem Pavlem II. slavnostně prohlášena za blahoslavenou.³¹

2.2 Řeholní spolek Chudých školských sester Naší Paní

V roce 1839 se první Stanovy, které sestavil pater Job podle zápisků svého přítele Wittmanna a četných rozhovorů s ním, Karolinou a otcem Siegertem, objevily pod titulem: „Duch Stanov řeholního spolku chudých školských sester de Notre Dame, pro výchovu ženské mládeže.“ Instituce má vystupovat po názvem

³⁰ Školské sestry byly jedny z prvních apoštolsky činných řeholnic na území USA, ne-li úplně první. Americká provincie zde byla založena již 14 let po vzniku kongregace. Postupně zde vyrostly čtyři provincie a staly se velmi známými. V 80. letech 19. století předběhly evropské provincie jak v počtu řeholních domů a svěřených dětí, tak v počtu sester. Tento náskok se až do roku 1950 neustále zvyšoval. Nárůst počtu sester i rozsahu činnosti začal poté stagnovat a následně klesat v důsledku postupující sekularizace a konzumního způsobu života.; Srov. JAKŠIČOVÁ, D., *Dcery své doby? Školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*, s. 111.

³¹ Srov. BLATTENBERGER, M. A., *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*, s. 109.

„Chudé školské sestry“, řeholní spolek pro výchovu ženské mládeže, zvláště v menších městech a vesnických farnostech.³²

Toto pojmenování popisuje rozsah jejich povolání a Stanov, neboť:

- I. Chudoba – označuje základní barvu
- II. Škola – hlavní poslání
- III. Sesterství – duchovní spojení spolku

Výše uvedeným titulem byla Karolina okamžitě nadšena, protože zcela odpovídal jejím vlastním představám o budoucím společenství. Zdůrazněn byl především slib chudoby. Otec Job důrazně připomínal: *„Zachovejte tohoto ducha chudoby v sobě a pěstujte jej dále na druhých, kteří se v budoucnu připojí k Vašemu společenství.“*

Podle Stanov otce Joba měly být sestry řeholním spolkem „pro výchovu“ ženské mládeže. Tehdy napsal: *„Jestliže v tomto pojmenování není zmínka o vyučování, nemá tím být vyloučeno vyučování na školách Chudých školských sester, spíše ho považuji za podstatnou část výchovy, jen nesdílím mínění těch, kteří považují vyučování za hlavní věc nebo dokonce za hlavní určení a úkol školy a tak to praktikují. Podle mého názoru obsahuje výchova v sobě celý okruh působnosti, neboť výchova nemůže postrádat vyučování, spíše je předpokládá jako základ a podstatnou součást; vyučování bez praktického vedení ke zbožnosti a zacvičování do křesťanského života není jinak k ničemu.“³³*

Až do roku 1914 plnily učitelky této klášterní řehole své pověření jako dcery „de Notre Dame“, ode dne 11. listopadu téhož roku je pak místo francouzského přívlastku užíván německý název „od naší milé Paní.“ Tento se stal velmi oblíbeným a důvěrně známým především u bavorského národa.

³² Srov. BLATTENBERGER, M. A., *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*, s. 38.

³³ Tamtéž, s. 39.

2.3 Založení filiálky ve Slavkově u Brna

První podnět k založení filiálky Chudých školských sester ve Slavkově dal již v roce 1879 místní významný občan, dřívější starosta ve městě, pan Antonín Příkryl. Nabídl kongregaci, aby zakoupila jeho dům, který by velmi dobře sloužil školním účelům.³⁴ Zároveň připojil, že se ve městě všeobecně žádá, aby zde byla zřízena industriální a soukromá škola pod vedením řeholních sester. 4. září 1883 zakoupila kongregace dům v tehdejší Rousínovské ulici č. 129 s polnostmi a zahradou. 2. října 1883 přišly do Slavkova první sestry a postupně je následovaly další. Velkou pomoc a podporu získaly od místního faráře Julia Jiříka. 2. listopadu se odvážily otevřít školu ručních prací s dvanácti děvčaty. Počet žákyň rychle rostl. V roce 1884 vznikla ve Slavkově dvoutřídní soukromá škola Chudých školských sester Naší Paní, které tehdy sídlily v Bílé Vodě u Javorníka. V té době ještě neexistovala měšťanská dívčí škola, a tak se stala tato soukromá alternativou pro výuku dívek. V klášteře byl také penzionát pro dívky.³⁵ 19. března 1885 na přání veřejnosti požádaly sestry o zřízení mateřské školy. Přihlásilo se tehdy 23 dětí ve věku 4-6 let.

Teprve v listopadu 1902 souhlasilo městské zastupitelstvo se založením dívčí měšťanské školy. Návrh, aby dívky navštěvovaly klášterní školu, byl však zamítnut z důvodu nedostatku místa ve staré školní budově. Po nezdařeném jednání si klášter ve školním roce 1905/1906 otevřel vlastní soukromou měšťanku. 17. září 1905 však totéž učinilo město a z vlastních prostředků zřídilo 1. třídu soukromé měšťanské školy dívčí bez práva veřejnosti, v roce 1906 se ale pak stala veřejnou. Nicméně již v roce 1904 se začalo jednat o nové školní budově pro veškeré slavkovské školství. Budova byla postavena na místě panské drvárně, 18. července 1906 byl položen základní kámen a počátkem školního roku 1907/1908 byly všechny školy přesídleny do nových prostor. 14. prosince 1910 byla jako první svého druhu ve vyškovském okrese ustavena kuchařská a hospodyňská škola, která pak byla změněna na odbornou školu pro ženská povolání, pětiměsíční kuchařskou školu a pětiměsíční

³⁴ Srov. Krátce z dějin Chudých školských sester naší Paní. Dostupné na: <<http://www.veslavkove.cz/historie/kratce-z-dejin-chudych-skolskych-sester-nasi-pani-ve-slavkove.aspx>>.

³⁵ Srov. SLEZÁČKOVÁ, V., *Z historie školství města Slavkov u Brna*, s. 30.

školu vedení domácnosti. Za dva roky obdržela právo veřejnosti. Kongregace Chudých školských sester Naší Paní zabezpečovala chod školy z vlastních nákladů, platu chovanek, státních a zemských subvencí a v neposlední řadě též z darů dobrodinců. Do roku 1913 spravoval slavkovské školství jeden ředitel. Téhož roku byly také dosavadní čtyři školy rozděleny dle pohlaví na obecnou a měšťanskou školu chlapeckou, jež obývala jižní křídlo, a obecnou a měšťanskou školu dívčí, které náleželo západní křídlo budovy. Neblahým způsobem do školství ve Slavkově zasáhlo vypuknutí první světové války v roce 1914. Část školní budovy se totiž stala výpomocnou vojenskou nemocnicí, jež sloužila k rekonvalescenci zraněných. O prázdninách téhož roku byli povoláni do zbraně také mnozí z řad učitelů, a proto docházelo ke slučování tříd. V průběhu válečných let se situace ve školství nelepšila, naopak – školní docházka upadala, vojenská nemocnice se rozpínala, až zabrala tři pětiny budovy a muselo se přistoupit ke směnnému provozu, kantoři navíc museli vypomáhat na berním úřadě. Dlouhodobá nepřítomnost pedagogů a úřední požadavky kladené na školy vedly ke značnému znepokojení obyvatel s úrovní výchovy a vzdělávání. Místní školní rada požadovala uvolnění budovy a zbavení mimoškolních povinností učitelů, avšak marně. Nápravy se domohli až koncem války.

V roce 1923 byl ve Slavkově u Brna ustanoven mateřinec nově vzniklé Československé provincie a roku 1938 k ní patřily tyto filiálky:³⁶

- Bílá Voda – hospodyňská škola, dům pro staré sestry
- Javorník – mateřská, obecná, měšťanská a hospodyňská škola
- Krnov – mateřská, obecná, měšťanská a hospodyňská škola
- Velké Heraltice – mateřská, obecná a měšťanská škola
- Handlová – mateřská a měšťanská škola
- Karviná I – dětský útulek
- Karviná II – dívčí klášterní škola
- Zlaté Hory – mateřská, obecná a měšťanská škola, kurzy vaření a šití

³⁶ Srov. VLČEK V., *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, s. 175.

- Nový Bohumín – mateřská, obecná, měšťanská a rodinná škola
- Břest u Hulína – mateřská škola
- Rohožník – mateřská škola

Většina filiálek se nacházela na území Slezska. Hitlerova vláda však počátkem září roku 1939 většinu klášterních škol zrušila a tyto se již neobnovily. Sestry byly nuceny kláštery opustit a vystěhovat se, nebo jim byl dán pouze omezený prostor. Postupem času většinu výše uvedených zařízení potkal stejný osud. Buďto byly obsazeny okupanty, kteří v nich zřídili ubytování pro uprchlíky a přistěhovalce, o něž se navíc sestry musely starat a posluhovat jim, jiné sloužily jako nemocnice, jako tomu bylo např. ve Slavkově u Brna.³⁷ Stalo se tak 3. září 1942. Některé sestry si musely doplnit vzdělání v ošetrovatelském kurzu a následně pak pracovaly v nemocnici. Zajišťovaly rovněž provoz v kuchyni a úklidové práce. Obecnou a měšťanskou školu bylo nutno přestěhovat do budovy kláštera. Teprve 28. září 1945 bylo docíleno toho, že se nemocnice vystěhovala a mohl tak být opět obnoven provoz klášterní školy.

Ani konec II. světové války však nepřinesl vytoužený pokoj a bezpečí. Teoreticky sice znamenal návrat k demokratickým tradicím I. republiky, praxe však byla poněkud jiná.³⁸ Společnost byla vlivem válečných událostí a euforie z osvobození Rudou armádou otevřena myšlenkám komunistické propagandy a život v dosud svobodné zemi začali pozvolna taktovat její ústavní činitelé. Na podzim roku 1945 došlo k vyvlastnění některých budov a následnému svěřeni do správy národním výborům. Nadcházející období bylo bouřlivé. Provinční představená sestra M. Ignácie Koubová hledala způsob, jak v této době setrvat na poli svého poslání, proto založila čtyři malé filiálky – tři mateřské školy a exerciční dům.

V roce 1948 měla Československá provincie 11 domů se 140 sestrami. Poválečná léta s sebou nesla mnoho zkoušek ze strany státu, kterým musely sestry v průběhu dalších let čelit. Komunistická strana se první dva roky po únoru 1948 zaměřila na nové vymezení vztahů s církvemi, zejména s tou nejpočetnější –

³⁷ Srov. VLČEK V., *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, s. 176.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 22.

římskokatolickou. Přestože dosud ženské řehole zůstávaly na okraji zájmu akčních výborů Národní fronty, které se ve všech stupních orientovaly na převzetí kontroly nad životem katolické církve, během roku 1948 pocítily dopad zákona o jednotné škole. Všechny sliby o zachování církevního školství velmi brzy vzaly za své. Podobně jako před deseti lety nacisté, nyní zavírali církevní školy komunisté. Během dvou let byla převzata většina škol, výjimkou byly jen školy pro postižené děti a mládež.

Již 28. února 1948 byla ve slavkovském mateřinci i škole vyhlášena národní správa. Úřady se vůbec nepozastavovaly nad skutečností, že od roku 1923 byla ve Slavkově u Brna zřízena Československá provincie s provinčním domem a noviciátem, v němž byly vychovány dívky z Čech i Slovenska. 6. září 1948 byla měšťanská škola ve Slavkově zestátněna, její ředitelka byla zbavena funkce a veškerý movitý i nemovitý majetek musel být propůjčen státní škole. V říjnu téhož roku pak došlo i k zestátnění odborné školy pro ženská povolání. Sestrám byla učiněna nabídka zůstat na stávajících místech s tím, že odloží řeholní šat a odejdou do civilu. Řeholnice však tuto nabídku odmítly a dál zůstaly v klášteře, kde zabezpečovaly hospodářský provoz školy – topení, úklid a stravování pro učně. Poslednímu kontaktu s mládeží bylo zamezeno v únoru 1949, kdy musely sestry internát rozpustit. Jen jedna z nich mohla nadále vyučovat hře na klavír.

3 Období izolace a internace v českých zemích

Řeholní život zastává v rámci církve velmi specifické místo. V hierarchickém členění má toto místo mezi duchovním a laickým způsobem života. V průběhu dějin se římskokatolická církev rozrostla o mnohé formy řeholního, Bohu zasvěceného života.³⁹ Mužské řehole se věnují převážně vzdělávání mladých (studenti středních škol, gymnázií i vysokých škol), ženské řehole se od počátku zaměřily spíše na sociální a charitativní činnost. Řeholní sliby chudoby, čistoty a poslušnosti jsou svobodnou odpovědí na vybraný způsob života. Je to životní styl, který má člověku pomoci v jeho růstu. Byla to právě poslušnost, kterou spojoval komunistický režim s poslušností ve vztahu k Vatikánu, jež byl jejich hlavním ideologickým nepřítelem. Z toho důvodu se stali řeholníci nepřáteli, museli trpět a stali se zástupnou obětí v boji proti Vatikánu. Pronásledování řeholníků neprovázely jen politické procesy, internace, deportace, šlo často o systematické zamezení projevu náboženského života, zákaz rozšiřování duchovní literatury a tisku.

Komunistický režim nebyl zdaleka první, který se pokoušel vyřešit otázku klášterů a řeholí. Vzpomeňme na období husitských válek, poznamenané drancováním a vypalováním klášterů, období třicetileté války či osvícenskou politiku Josefa II., který nechal mnohé řády rozpustit. Šestileté období nacismu, při němž zemřely desítky řeholníků, se stalo obdobím přípravy na dlouholeté komunistické martyrium, které později svou rafinovaností a promyšleností likvidace řeholí předčilo všechny ostatní nedemokratické režimy. Poválečná léta 1945-1948 někdy historikové označují jako období svobody. Ve skutečnosti se již tehdy vytvářely podmínky pro totalitní autoritativní režim v tehdejší Československu. Od roku 1948 pak na celém jeho území docházelo k otevřené intervenci proti řeholím. Záminkou se stalo přesvědčení, že kláštery jsou centrem protistátní činnosti.

³⁹ Srov. ŠPAKOVÁ M., DUŠÁK M., a KOCIÁN M., *Bílá Voda v textech a obrazech*, s. 84.

3.1 Akce „K“

Pomlouvačná kampaň vedoucí ke zkompromitování řeholí, připravená komunistickou stranou, vrcholila na podzim roku 1949. Bezprostřední přípravou na realizaci této akce byly vykonstruované procesy s představiteli řeholních řádů známé jako Machalka a spol.⁴⁰ Akce „K“ - kláštery, jak byla nazvána, měla být doposud největší ranou církevní hierarchii. Byla vedena ve dvou etapách v rozpětí čtrnácti dnů. První fáze akce, která se týkala jen mužských klášterů, proběhla v noci ze 13. na 14. dubna 1950, ta druhá pak ze čtvrtku na pátek z 27. na 28. dubna. První úder byl nečekaný a proběhl v českých zemích i na Slovensku najednou způsobem hodným válečné operace.⁴¹ Kolem půlnoci přijely ke klášterům ozbrojené jednotky SNB, Vnitřní stráže a Lidových milicí, v tichosti obklíčili klášterní objekt a ve městě blok domů přilehlých ke klášteru, aby poté za prudkého zvonění a bouchání na vrata vzbudily nic netušící řeholníky. Desítky ozbrojenců vtrhly do chodeb a cel klášterů, následně přinutily řeholníky rychle se obléci a shromáždit se v refektáři (jídelně), přitom se odvolávaly na dekret, který je opravňoval k zestátnění řeholního domu. Ve skutečnosti však žádný takový dokument neexistoval. Ještě před svítáním pak kolony aut s řeholníky, kteří si s sebou mohli vzít pouze nejnnutnější věci, vyrazily spolu s ozbrojeným doprovodem do míst soustředění, kterými se staly velké kláštery v Broumově, Želivě, Oseku, Báci, Podolinci a dalších po celé republice. Zpráva Československé tiskové kanceláře, kterou čtyři dny po tzv. „bartolomějské noci“, jak se přepadu klášterů dodnes mezi katolíky říká, vyznívala v tomto smyslu: *„V poslední době bylo zjištěno, že nástrojem zahraničních nepřátel republiky se staly katolické kněžské řády. Při soudním projednávání rozvratné činnosti bylo prokázáno, že v četných kláštorech byli ukrýváni nepřátelští agenti, vyzvědači a dokonce vrahové. V kláštorech byla*

⁴⁰ Vykonstruovaný politický proces zaměřený proti představitelům mužských řádů. Byl prezentován jako odhalení rozsáhlé protistátní špionážní činnosti řeholníků ve prospěch Vatikánu. V procesu bylo odsouzeno 10 řeholníků, převážně předních představitelů řádů. Aféra, která kolem toho vznikla, měla poskytnout ideologické zdůvodnění pro připravovanou likvidaci mužských klášterů. Osm dní po skončení procesu dal generální tajemník KSČ Rudolf Slánský pokyn k provedení „Akce K.“

⁴¹ Srov. VAŠKO, V., *Neumlčená*, s. 150.

odhalena skladiště zbraní, tajné vysílací stanice a mnohé kláštery se staly základnami vyzvědačské a rozvratné činnosti (...). Aby bylo znemožněno pokračování v této nepřátelské činnosti katolických řádů, bylo přikročeno k opatřením, která znamenají návrat řádů k jejich původnímu a pravému poslání.⁴² Většinu klášterních budov poté zabralo Ministerstvo vnitra a armáda. Tyto uprázdněné prostory rozhodně nesloužily potřebám katolické charity a sociálním a zdravotním účelům, jak bylo ve zprávě ČTK předesláno. Taktéž tvrzení o „návratu řádů k jejich původnímu poslání“ patří k cynickým lžím tehdejší doby. Podle informace z vatikánského rozhlasu ze dne 14. dubna 1980 bylo v dubnu 1950 internováno více než 1 900 českých a slovenských řeholníků, historik Kaplan hovoří dokonce o počtu 2 192 lidí. Podle jeho názoru měla likvidace řádů také ekonomickou a kulturní stránku. Mužské řády tehdy vlastnily 429 a ženské dokonce 670 domů a klášterů. Kromě nich zabraly úřady několik desítek milionů korun na vkladních knížkách a zabavily na 1,8 milionů knih.⁴³ Výčet uměleckých předmětů a věcí přitom zdaleka není úplný,⁴⁴ navíc velké množství kulturních hodnot bylo úplně nebo částečně zničeno. Internační tábory řeholníků trvaly až do roku 1955. Řeholníci z nich byli propouštěni postupně. V žádosti o povolení obnovy řeholního života, kterou v roce 1968 podepsalo 8 264 příslušníků mužských a ženských řádů a kongregací, se mimo jiné uvádí, že tito lidé strávili od jara 1950 do jara 1968 ve vězení a internacích úhrnem 42 763 let.

Internace měla splnit následující cíle:⁴⁵

- konfiskace majetku
- zmenšení počtu klášterů
- zabránění růstu počtu řeholníků
- přerušování kontaktu s představenými v zahraničí
- regulace řeholních činností pouze na misijní, ošetrovatelskou a výrobní

⁴² Srov. VAŠKO, V., *Neumlčená*, s. 152.

⁴³ Srov. tamtéž, s. 153.

⁴⁴ Za zmínku stojí fakt, že celková hodnota nemovitého majetku ženských řeholí činila v roce 1950 více než 475 milionů Kčs.; Srov. DAŇHEL, M., JELÍNKOVÁ, M., a TRÁVNÍČEK, J., *Řeholní řády a kongregace v ČSR*, s. 70-75.

⁴⁵ Srov. ŠPAKOVÁ M., DUŠÁK M., a KOCIÁN M., *Bílá Voda v textech a obrazech*, s. 86.

Úspěch *Akce K* byl nečekaný a podnítil úvahy o zákroku proti ženským řeholím vůbec. Církevní šestka dostala zadání vypracovat návrh na pozvolné a pokud možno dobrovolné soustředění řeholnic a na jejich pracovní využití. Na řeholní sestry zaměřila svoji pozornost také StB a podle osvědčeného schématu vyhledávala a „vyráběla“ třídní nepřátele, kteří poté se hráli hlavní roli při soudních procesech. Záminky pro zatčení bývaly obvykle směšné a malicherné.

V poměrně krátkém čase byl vypracován konkrétní plán, při němž mělo dojít k vyklízení ženských klášterů. Byl rozložen do tří etap v časovém rozmezí od druhé poloviny roku 1950 do prvního čtvrtletí roku 1951. První fáze centralizace si kladla za cíl soustředit ženské řehole do co nejmenšího počtu objektů v politicky výhodných oblastech, druhá část byla namířena na snížení vnitřní disciplíny jednotlivých institutů a konečně v poslední etapě mělo dojít k redukci nemocnic a sociálních ústavů s řeholním personálem. S výsledkem *Akce VŽK* mohly být nakonec příslušné orgány spokojeny, třebaže se podle původního záměru odsunout více jak 3000 sester podařilo přestěhovat zhruba o 500 osob méně. I když se plán centralizace podařilo rámcově splnit, vlna kritiky, především ze strany předsedů KNV, se následně snesla na nepřesnosti a zmatky, které tuto akci provázely.⁴⁶ Příčinou toho byla skutečnost, že akce svým rozsahem výrazně přesahovala znalosti a dosud nabyté zkušenosti pracovníků SÚC, kteří se na úseku ženských řeholí teprve učili působit.

3.2 Likvidace ženských klášterů

Život řeholních sester byl trvalou službou Bohu a bližnímu především na úseku školském a výchovném, zdravotním a sociálním. Vynikaly obětavostí, už méně se však ví o jejich profesionalitě. Byly mezi nimi absolventky zdravotních škol, učitelských ústavů, filozofky, psychologičky, právničky, lékařky, inženýrky – ať už vzdělané nebo prosté, neštítily se žádné práce. Školské sestry, a nebyly to pouze ty, u nichž je označoval název řádu nebo kongregace, spravovaly všechny

⁴⁶ Stěhování řeholnic na přeplněná místa, špatná koordinace, chybné určení místa stěhování apod.

možné stupně škol – mateřské, obecné, měšťanské, obchodní, gymnázia, učitelské ústavy aj. Klášterní školy byly soukromé s právem veřejnosti. Stát na ně nepřispíval, a tak se finance na jejich udržování získávaly z darů a výnosu penzionátů, zřizovaných u klášterů pro studentky církevních a státních škol. Poprvé přišly sestry o většinu svých škol za německé okupace v období protektorátu. Tehdy se učitelky přeškolily na zdravotnice.⁴⁷ Záměrem lidově-demokratického státu bylo odstranit sestry i z nemocnic a různých sociálních a charitativních zařízení. Bránila se tomu veřejnost, ředitelé nemocnic, ústavů, domovů, lékaři, přesto všechno se je podařilo uhájit pouze tam, kde za ně nebyla náhrada, kam nikdo nechtěl. Režimu chyběly kvalifikované a vzdělané pracovnice do těchto profesí.

V září roku 1950 došlo k těžkému zásahu do činnosti katolické Charity. *Akci VŽK*, jak se vyklízení ženských klášterů říkalo, byly postiženy hlavně ty kongregace, které se zabývaly školskou činností a výchovou mládeže. Sestry byly násilně deportovány ze svých domovů a dle příkazu pracovaly ponejvíc v textilních továrnách. Při akci VŽK přišla Charita téměř o všechny své dětské domovy. V rámci této akce bylo mnoho sester uvězněno jen proto, že pozitivně působily mezi mládeží a úspěšně vyučovaly náboženství. Podnět soustředit řeholnice do internačních táborů vyšel od ministra Čepičky⁴⁸ a poté, co byl návrh projednán 3. března 1950 tzv. „církevní šestkou“,⁴⁹ jej dne 17. dubna téhož roku schválil ÚV KSČ. Konkrétní

⁴⁷ Srov. VAŠKO, V., *Neumlčená*, s. 189.

⁴⁸ JUDr. Alexej Čepička (18. srpna 1910 Kroměříž – 30. září 1990 Dobříš) byl český komunistický politik, zeť Klementa Gottwalda, od roku 1929 člen KSČ. Svoji politickou kariéru v KSČ odstartoval sňatkem s dcerou Klementa Gottwalda Martou. Do Gottwaldovy smrti zastával vysoké státní a stranické funkce. V roce 1947 se stal ministrem vnitřního obchodu, poté ministrem spravedlnosti a v roce 1950 ministrem dopravy. Kromě výše uvedeného zastával navíc v letech 1949-1950 post předsedy Státního úřadu pro věci církevní. Aktivně se podílel na likvidaci římskokatolické církve. Jeho kariérní růst pozastavila smrt jeho tchána. Několik let působil ve funkci předsedy Státního úřadu pro vynálezy a normalizaci. V roce 1963 byl nakonec z KSČ vyloučen za nezákonná jednání, kterých se dopustil v padesátých letech.

⁴⁹ Církevní komise vytvořena při ÚV KSČ dne 24. dubna 1949. Jejím úkolem bylo projednávat náboženské otázky s církvemi a dohlédnout na to, aby se církevní život rozvíjel v souladu s lidově-demokratickým režimem. Komisi tvořili někteří ministři nebo členové KSČ. Původně měla šest členů, proto se pro ni vžil název „církevní šestka.“ Předsedou byl Alexej Čepička, dalšími členy pak byli Vladimír Clementis, Zdeněk Fierlinger, Jiří Hendrych, Václav Kopecký a Viliam Široký. Do roku 1950 se schůzi účastnil také Zdeněk Nejedlý – ministr školství, věd a umění.

plán připravované akce VŽK byl koncem srpna 1950 ze strany Státního úřadu pro věci církevní předložen vedení KSČ. Mezitím však bylo 616 sester vystěhováno z těch církevních objektů, které pro své účely potřebovalo ministerstvo obrany. VŽK probíhala postupně od konce srpna do října roku 1950, nikoliv najednou, jako tomu bylo při *Akci K* (likvidace mužských klášterů). Jednorázový průběh akce nebyl možný, protože by to mělo obrovský dopad na československé hospodářství i sektor sociálních služeb. Internace se dotkla více než 10 000 řeholních sester a zlikvidováno bylo na 720 ženských klášterů.⁵⁰ Postup orgánů státní moci nebyl všude stejný. Někde se chovali příslušníci různých složek ministerstva obrany brutálně, jinde naopak plnili rozkazy neochotně a relativně slušně. Dokonce se stalo, že upozornili sestry předem, aby měly čas připravit se k odsunu. Ve všech případech dostaly sestry možnost vyhnout se internaci prohlášením, že se vrátí do civilního života. Nikdy se však nepodařilo přimět řeholnice k tomu, aby odložily hábity a chodily v civilu. Pokud později docházelo k rozchodu s řeholní komunitou, bylo to velmi zřídka a především ze zdravotních nebo rodinných důvodů (opatrování rodičů).

3.3 Internace řeholních sester ze Slavkova u Brna

Jak již bylo zmíněno, rok 1950 probíhal v Československu ve znamení *Akce K*, která v první řadě zasáhla mužské řehole. Následně takto skutečnost postihla i ženská řeholní společenství. Chudé školské sestry tato situace zasáhla v září 1950. Ještě 15. srpna byly do noviciátu přijaty poslední novicky, které však z důvodu bezpečí nosily černý závoj stejně jako sestry profesky a v seznamech byly vedeny jako sestry po slibech. 6. září 1950 bylo sestrám předsedou MNV oznámeno, že počínaje tímto dnem musí všechny zůstat na místech, kde se nacházejí a nesmí nikam samostatně přejíždět. 12. září obdržely sestry v Novém Bohumíně zprávu o tom, že z důvodu nedostatku bytů pro rodiny a prostor pro veřejné instituce je nutné, aby přesídlily do kláštera v Broumově. Jelikož jim pověřená světská

⁵⁰ Srov. VAŠKO, V., *Neumlčená*, s. 191.

dozorkyně s okamžitou platností přerušila veškeré kontakty s okolím, nemohly sestry ani informovat mateřinec ve Slavkově. Tohoto úkolu se za ně zhostil národní výbor. Sestry byly odvezeny do kláštera v Bílé Vodě, který se měl zanedlouho stát jedním z centralizačních táborů pro řeholnice. Dne 25. září 1950 byla do Prahy předvolána provinční představená sestra M. Ester, kde se dověděla zprávu o „nutnosti“ přestěhování sester do Bílé Vody. Dříve, než se stačila vrátit zpět do Slavkova, informoval sestry o jejich odsunu ředitel měšťanské školy společně s některými představiteli města. Sestry vyslechly protokol o tom, že jejich dosavadní činnost ve Slavkově končí a klášterní budovy je nutno přenechat státním účelům. Odjezd byl naplánován na 28. září 1950 v časných ranních hodinách. Sestry učitelky dostaly příležitost nadále působit na státních školách pod podmínkou vystoupení z řádu. Tento návrh však řeholnice jednoznačně odmítly. Kandidátky musely klášter opustit a vrátit se ke svým rodinám. Podobný úděl potkal téhož dne i sestry z Krnova, Břestu, Mikulova a Těšan. Sestry ve Zlatých Horách setrvaly až do 14. prosince 1951, poté se musely přestěhovat do Javorníka. Jejich klášter a školu k 1. září 1950 nuceně obývalo 36 sester z Kongregace Školských sester de Notre Dame.⁵¹ V roce 1950 působilo v Čechách a na Moravě 949 sester. Do Bílé Vody bylo odsunuto z ostatních filiálek celkem 66 řeholních školských sester ze Slavkova, Krnova, Těšan, Břestu a Mikulova. Všechny našly azyl v budově bývalého piaristického kláštera, který se však nacházel v dezolátním a jen těžko obyvatelném stavu, jelikož byl 50 let nevyužíván. Sestrám přšelo do postele, všude kolem bylo plno nepořádku, myší a hmyzu. Ponechány svému osudu se musely postarat o to, z čeho budou žít. Kongregace měla v Bílé Vodě od roku 1876 své domy, toho času vyhrazené pro staré sestry. V jednom z těchto zařízení byl i charitní domov pro muže s mentálním postižením. Ke klášteru náleželo také hospodářství, které bylo v počátcích pobytu sester v Bílé Vodě značnou a důležitou pomocí. V září, v čase jejich příjezdu, bylo nejvíce zapotřebí práce na polích, kdy se sklízely brambory a jiné plodiny, proto sestry vypomáhaly místním zemědělcům nebo jezdily na státní statky, aby si vydělaly na to nejpotřebnější. Na koupi dřeva a uhlí peníze nebyly, proto chodily sestry sbírat dříví do lesa, aby měly čím topit.

⁵¹ Školské sestry de Notre Dame - samostatná česká kongregace se stejným zaměřením.

V zimě pracovaly jako švadleny pro Oděvní závod Jiřího Wolkera v Prostějově, pletly, šily, háčkovaly. Na podzim roku 1950 čítal konvent v Bílé Vodě 105 sester.⁵²

V roce 1951 mělo Jesenicko čtyři soustředovací kláštery se 488 řádovými sestrami. Celkový počet soustředěných řeholnic čítal 2338 žen, přičemž v Bílé Vodě jich bylo internováno 187.⁵³ Druhá polovina roku 1951 přinesla řadu změn. V srpnu a září byly sestry do shromažďovacích táborů rozdělovány podle věku. Mladší sestry do 30 let byly určeny pro práci v továrnách a zemědělství, od 30 do 60 let zastávaly práci v šicí dílně a od 60 let výše zůstávaly v Bílé Vodě.⁵⁴ 23. srpna 1951 bylo úředně rozhodnuto, že Ústav pro choromyslné a práceneschopné muže bude přemístěn z Bílé Vody do Opavy, do bývalého kláštera sester kongregace Panny Marie Jeruzalémské. O dva dny později za nimi odjelo 15 školských sester, které se o tyto muže staraly a ošetřovaly je. V září 1951 byla též z Bílé Vody přestěhována do bývalé tělocvičny v Javorníku šicí dílna. Zde pracovaly sestry jako dělnice prostějovských oděvních závodů Jiřího Wolkera, jiné byly zaměstnány v domácí výrobě, další sestry byly přesunuty do jiných internátních klášterů nebo ústavů pro postižené. Bílá Voda zůstala vyhrazena pro sestry starší 60 let, trvale nemocné a práce neschopné. 12. listopadu 1951 byl zdejší internační klášter předán pod správu České katolické charity, později byl změněn název ústavu na Charitní domov pro řeholnice.⁵⁵ Pro jeho vedení byl určen správce, kterému se musely všechny sestry zodpovídat, bez jeho vědomí nesměly Bílou Vodu opustit, kontrolou procházela i korespondence. Bílá Voda se tak pro mnohé sestry stala „přestupní stanicí do nebe.“ Přes všechna příkoří přijímaly sestry tuto nesnadnou situaci s vírou v konečné vítězství dobra a s důvěrou ji vkládaly do pokladnice Církve, aby jejich oběti přinesly ovoce.

V letech 1950-1989 se počet sester v Bílé Vodě pohyboval mezi 300-400 z 13 různých kongregací. Během centralizace zemřelo na tomto místě asi 700 sester. V průběhu tohoto období zakoušely řeholnice nespočet útoků ze strany

⁵² Srov. VLČEK V., *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*, s. 179.

⁵³ Do Javorníku pak přišlo 122 řeholnic, ve Vidnavě jich bylo 138 a ve Zlatých Horách 41.

⁵⁴ Srov. FOJTÍKOVÁ, K., *Centralizace řádových sester kongregace Chudých školských sester de Notre Dame v letech 1953-1953*, s. 87.

⁵⁵ Srov. ŠPAKOVÁ M., DUŠÁK M., a KOCIÁN M., *Bílá Voda v textech a obrazech*, s. 108.

komunistického režimu – vyslýchání, přemlouvání, vyhrožování, psychický nátlak – to vše s jediným cílem: dostat mladé sestry z kláštera. I přes toto všechno zůstaly sestry pevné a věrné svým řeholním závazkům.

Chudé školské sestry⁵⁶ žily v Bílé Vodě až do roku 1996, v listopadu téhož roku se vrátily zpět do Slavkova u Brna.

3.4 Návrat řeholnic z internace v Bílé Vodě do Slavkova u Brna

Počátky působení Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna spadají do roku 1996. Nicméně je třeba se vrátit ještě o pár měsíců dříve, do srpna roku 1995. 6. srpna 1995 totiž přišly do Klenovic na Hané na pozvání salvatoriána patera Mariana Wawrzona dvě sestry z polské provincie Chudých školských sester Naší Paní v Bialsko-Biale. Pater Marian oslovil tehdejší představenou české provincie o vyslání sester pro potřeby práce s dětmi a mládeží. V Česku však v té době žádné sestry v produktivním věku nebyly, proto se jeho žádost dostala k řeholnicím v Polsku. Výše uvedeného data se dvě sestry z Polska vydaly spolu s provinční představenou sestrou M. Hilarií Hatko⁵⁷ do Klenovic. Po cestě se zastavily také u sester v Bruntálu, kde se setkaly s představenou české provincie, sestrou M. Vojtěchou Honovou. Poté všechny pokračovaly do nového působiště v Klenovicích. Zde se jim dostalo milého přivítání od mládeže a také štědrého pohoštění od místních farníků.

Polské sestry M. Gregoria a M. Bogdana se však v začátcích své služby v místním společenství potýkaly s jazykovou bariérou, hovořily pouze polsky a češtinu je začala vyučovat kromě pana učitele také sestra M. Norberta. I přes počáteční handicap začaly sestry vyučovat na faře náboženství a pracovat

⁵⁶ Lidové pojmenování nese název: školské sestry – slavkovské.

⁵⁷ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 1.

s mládeží. Od dětí se jim však dostalo pozitivní zpětné vazby, protože jim polština nevadila a v drtivé většině danému výkladu rozuměly. Již po třech měsících, dne 18. listopadu 1995, kdy pobývaly v Klenovicích, pořádaly první duchovní obnovu pro dívky od 15 let, jejíž téma znělo: „*Ježíš Kristus, můj Pán.*“ Další setkání děvčat se poté konalo 20. ledna 1996, kde se 14 dívek společně s paterem Jiřím Walczakem z Troubek zamýšlelo nad tématem: „*Přijmout Duchu svatého.*“ V čase jarních prázdnin, ve dnech 22. až 24. února 1996, zorganizovaly sestry víkendové duchovní cvičení pod vedením otce Heřmana Rakowského, kterého se zúčastnilo 12 dívek. Duchovní obnovy se zpočátku konaly téměř každý měsíc a účastnilo se jich vždy kolem 15-20 děvčat. Od začátku svého působení v Klenovicích byly sestry v kontaktu s řeholnicemi v Bruntálu, též navštěvovaly sestry v Bílé Vodě, aby vytvářely společenství a udržovaly mezi sebou živý kontakt. Apoštolát Chudých školských sester Naší Paní se v Klenovicích utěšeně rozvíjel. Na jedné z pořádaných duchovních obnov její tehdejší účastník pater Jerzy Walczak⁵⁸ oslovil sestru M. Vojtěchu s pozváním, aby přišly do Tovačova. Provinční představená však neměla v úmyslu opouštět místo v Klenovicích především proto, aby svým postojem nezarmoutila otce Mariana, který je do Klenovic pozval,⁵⁹ nicméně byla ochotna připustit, že se mohou domluvit na pomoci při výuce náboženství. Tato situace se udála jen měsíc před tím, než náhle zemřel duchovní správce klenovické farnosti

⁵⁸ P. Mgr. Jerzy Walczak (1. července 1994 – 1. července 2001). Jeden z polských kněží, vyslaných na pomoc do „misijních území“ České republiky. Narodil se 21. března 1964 v Nyse v Polsku. Po základní škole nastoupil na střední lesnickou školu v Tulowicach. V průběhu studií přestoupil na střední zahradnickou školu, kterou zakončil maturitou. Rok po studiích pracoval v zemědělství, než nastoupil základní vojenskou službu. V jejím průběhu absolvoval kurz pro učitele a po jejím ukončení se stal učitelem tělesné výchovy a přemýšlel, jak realizovat žádost o přijetí do semináře v Nyse. Byl přijat a po čtyřech letech filozoficko-teologických studií přešel na žádost arcibiskupa Vaňáka do Olomouce, kde teologická studia dokončil. Dne 1. července 1992 nastoupil jako pastorační asistent do farnosti Bánov, dne 29. srpna 1992 byl vysvěcen na jáhna. Po roce jáhenské praxe, rovněž v Bánově, byl 19. června 1993 v Olomouci vysvěcen na kněze. Po svěcení byl kaplanem ve farnosti Bílovice u Uherského Hradiště. Odtud byl jmenován od 1. července 1994 farářem v Troubkách. Po smrti tovačovského faráře P. Josefa Macka se stal od 1. února 1995 také administrátorem v Tovačově a 15. října 1998 byl jmenován místoděkanem děkanátu Přerov. K 1. červenci 2001 byl jmenován farářem opět ve farnosti Bílovice. Za jeho působení byla opravena fara a po povodních roku 1997 začal s opravou kostela.

⁵⁹ „*Otče, to já přece nemůžu otci Marianovi udělat!*“, zvolala sestra M. Vojtěcha na žádost patera Jerzyho.

Marian Wawrzon (+ 1. dubna 1996). Mezitím v Tovačově pokračovaly opravy farní budovy a otec Jerzy při jedné příležitosti pronesl k Marii Vojtěše: „*Sestro, ta fara čeká na vás.*“ Otevřela se tak další etapa v působení školských sester a nové možnosti apoštolátu. Jelikož k němu nebyla příležitost pro sestry v Bílé Vodě, zakrátko se tedy řeholnice odtud přesunuly a 1. září 1996 nastoupily do Tovačova. Po dobu čtyř let pracovaly zde i v přílehlých obcích, pořádaly duchovní obnovy a vyučovaly náboženství, než z Tovačova přesídlily do nově postaveného kláštera ve Slavkově u Brna.

Do Slavkova se sestry vrátily dne 4. listopadu 1996 po násilné internaci v roce 1950, po 46 letech v izolaci, plné důvěry, odevzdanosti do vůle Boží, otevřenosti pro Boží vedení a odhodlanosti pracovat na „vinici Páně.“ Tomu však předcházela výstavba nové klášterní budovy, protože sestry se neměly kam vrátit. Klášterní stavba, kterou musely před téměř půlstoletím opustit, byla nevyhovující, příliš prostorná pro stávající řeholní společenství a hlavně ekonomicky neúnosná.⁶⁰ Navíc by musely čekat až do roku 2001, kdy podle zákona uplyne desetiletá lhůta pro to, aby se instituce, které prostory využívají, vystěhovaly, popř. našly adekvátní náhradu bydlení apod. Samozřejmě by musely za dobu užívání těchto prostor platit školským sestrám nájemné. V době totality bylo této budově přistaveno navíc ještě jedno patro, na zahradě vyrostly garáže a dílny pro zemědělské stroje. V prostorách bylo totiž zřízeno zemědělské učiliště a také integrovaná škola, kde se mimo jiné učili kuchaři, číšníci atd. V roce 1994 bylo s tehdejším ředitelem učiliště a integrované školy zahájeno jednání o koupi této budovy, kterou mu sestry z kongregace nabízely. Pan ředitel doufal, že se mu dostane podpory ve formě státního příspěvku, aby mohl začít se stavbou nové školy. To se ale nestalo, a tak následovala varianta odkoupení stávající budovy od kongregace. Školské sestry pozvaly odhadce, aby budovu ohodnotil. Shodou okolností se v této době změnil zákon o oceňování majetku, a tak se přihodilo, že se odhadní cena čtyřikrát navýšila. Rázem tak byl zajištěn dostatek finančních prostředků pro to, aby se mohlo začít se stavbou nového kláštera. Slavkovským sestrám se rovněž dostalo ekonomické

⁶⁰ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 2.

pomoci od generalátu v Bavorsku. Nastalo období hledání vhodných a vyhovujících prostor. Starosta města Slavkov u Brna oslovil sestry s několika různými variantami, jako např. budovou penzionu, jiného obytného domu nebo starého domu, kde se nyní nachází lékárna. Všechny uvedené možnosti však počítaly s finanční podporou, která by je uvedla do vyhovujícího a použitelného stavu. Nakonec se nejlepší volbou stala jedna malá parcela v blízkosti kostela, na klidném, tichém místě, která se pro tento typ stavby jevila jako ideální. Nevýhodou byla zpočátku nevelká rozloha pozemku, proto se řeholnice obrátily na nového souseda. Byl to člověk, který přes týden pracoval v Praze, dům ve Slavkově s přilehlou zahradou využíval pouze jako víkendové bydlení a byl ochoten část zahrady prodat. Sestry tím získaly další plochu potřebnou na výstavbu malého kláštera a sousedovi odpadla starost o velký pozemek v době jeho nepřítomnosti. Stavba kláštera se započala v listopadu 1995, o rok později už byla budova připravena k nastěhování. 4. listopadu 1996 přivítal nově zřízený provinční dům společenství čtrnácti řeholních sester v čele s představenou sestrou M. Vojtěchou,⁶¹ které přišly z Bílé Vody, Bruntálu, Opavy a později také z Tovačova. 18. listopadu 1996 pak byla vysvěcena kaple Neposkvrněného početí Panny Marie paterem Petrem Vrbackým. Slavnostní posvěcení nového mateřince se konalo 7. prosince 1996 za účasti brněnského biskupa Vojtěcha Cikrleho a řady hostů, kteří neváhali přijet i z okolních států, jako např. školské sestry z Bavorska, Rakouska a Polska. Slavkovské sestry měly za necelý měsíc zvládnout nelehký úkol – nastěhovat se, zabydlet se a ještě celou slavnost zorganizovat a připravit. Účastníky čekal pestrý odpolední program spojený s návštěvou místního zámku.

Když se sestry v roce 1996 do Slavkova vrátily a nastěhovaly, jejich apoštolská služba mnoho aktivit nevykazovala. Jedním z důvodů byl fakt, že ve městě bylo dost katechetek, které byly zapojeny do výuky náboženství, takže pro sestry nebyla v této oblasti žádná práce. Druhým důvodem byla skutečnost, že nebylo dostatek řeholnic schopných zapojit se do apoštolátu pro svůj pokročilý věk, neměly potřebné vzdělání, nebo již nebyly schopny se dále vzdělávat.

⁶¹ Sestra M. Vojtěcha Honová, jediná řeholnice v produktivním věku, v době příchodu do Slavkova jí bylo 41 let. V období totality byla tajnou sestrou, od roku 1990 byla přijata k sestrám v Bílé Vodě.

V době, kdy se ve Slavkově stavěl nový řeholní dům, už sestry z Tovačova začaly jezdit vypomáhat do Slavkova, kde od roku 1998 zhruba 2-3x do roka organizovaly duchovní obnovy pro mládež,⁶² dvakrát ročně navštěvovaly také spolusestry v Bruntálu. Tak byl jejich apoštolát vzájemně propojený. V roce 1998/1999 absolvovala sestra M. Vojtěcha s další spolusestrou katechetický kurz v Brně. Ve školním roce 1999/2000 již začaly s výukou náboženství, mimo jiné také proto, že postupně z této služby začaly odcházet ženy, které se mezitím staly maminkami a staraly se o své malé děti a domácnost. Navíc přišel do Slavkova nový kněz, který měl pro aktivity sester pochopení a podporoval je.

V roce 2000 byla uzavřena filiálka v Tovačově. Polské sestry M. Bogdana a M. Gregoria se přestěhovaly do domu ve Slavkově, stejně tak další dvě kandidátky. V tomtéž roce je požádal o pomoc s mládeží ve farnosti pater Pavel Buchta⁶³ z nedalekých Otnic. Postupem času se sestry zapojovaly do služby v dalších farnostech slavkovského děkanství,⁶⁴ kde bylo zapotřebí vyučovat náboženství, pomoci s přípravami biřmovanců apod.

Bylo to rovněž v roce 2000, kdy došlo mezi Kongregací Chudých školských sester Naší Paní a městem Slavkov u Brna k zásadní majetkové výměně, která významným způsobem v kladném slova smyslu ovlivnila jejich další apoštolickou činnost. Budova Základní školy na ulici Tyršova, která do té doby patřila do majetku kongregace, se stala majetkem města a budova na ulici Malinovského se stala majetkem kongregace.⁶⁵

Obě budovy však nutně potřebovaly renovaci. V období totality se do nich totiž žádným způsobem neinvestovalo, navíc budova na Malinovského ulici měla rovnou střechu, postavenou v rámci „akce Z“, jíž zatékalo a bylo žádoucí ji opravit. Nastalo dilema, jaké v tomto případě zvolit řešení. V úvahu přicházely dvě varianty–

⁶² Během společného setkávání při duchovních obnovách o prázdninách se stávalo, že účastnice nocovaly, kde se dalo – v pohostinkách, v klubovně, v garáži, protože jiné prostory k dispozici nebyly.

⁶³ Pravdou je, že otec Pavel oslovil sestry již v roce 1999, v té době však nemělo stávající společenství vhodnou osobu, která by mohla jezdit do Otnic vyučovat náboženství.

⁶⁴ Do správy slavkovského děkanství spadají tyto obce: Hodějvice, Němčany, Heršpice, Slavkov u Brna, Bučovice, Letonice, Křenovice, Nevojice, Bohdalice aj.

střechu pouze opravit, nebo přistavět celé jedno patro. Plány pro rozšíření budovy už existovaly z doby dřívější, jelikož kapacita původních prostor již nedostačovala a počítalo se s nutnou rekonstrukcí. Zvítězila varianta přístavby celého nového patra. Finanční prostředky byly částečně pokryty z rezerv, které kongregace měla, část peněz bylo vyrovnáno půjčkou, kterou sestrám nabídl generalát v Bavorsku.

⁶⁵ Srov. Krátce z dějin Chudých školských sester naší Paní. Dostupné na: <<http://www.veslavkove.cz/historie/kratce-z-dejin-chudych-skolskych-sester-nasi-pani-ve-slavkove.aspx>>.

4 Apoštolát Kongregace Chudých školských sester Naší Paní

„Všechno, co vám řekne, učiňte.“ (srov. Jan 2,5)

Apoštolát Kongregace Chudých školských sester Naší Paní je v celé jeho šíři bohatý a pestrý. Zdaleka ne všechny projekty, do nichž jsou sestry zapojeny, vznikají snadno a rychle. *„Všechna díla Boží pokračují pomalu a s utrpením, pak jsou tím pevnější a rozkvétají nádherněji.“*⁶⁶ Následující programy, které chceme v této kapitole popsat, ukazují na široké pole působnosti a velké množství výzev, na které školské sestry v rámci svého charismatu odpovídají. Mnohdy však není v jejich možnostech, ať už personálních nebo časových, reflektovat na všechny nabídky. Vždy je třeba rozlišit a zvážit, který z projektů se týká jejich charismatu a jeví se jako smysluplný. *„Neděláme nic, co bychom si samy vymyslely. V důvěře hledáme vůli Boží a odpovídáme na ni.“*⁶⁷ My se ve výčtu jejich aktivit zaměříme na ty zásadní, kterým se sestry věnují dlouhodobě a systematicky.

4.1 Hlavní oblasti působení kongregace

„Vychováváme vším, co jsme a co činíme. Stále se snažíme žít a sloužit tak, aby se umožnil růst k dokonalosti. V odpovědi na různé potřeby působíme ve specifických apoštolátech, v nichž sloužíme celkovému vzdělání lidí.“

(Z Konstituce kongregace *Jste poslané*, 23)

⁶⁶ Konstituce *Jste poslané*, 4.

⁶⁷ Sestra M. Vojtěcha Honová, SSND – vikářka a představená místního společenství sester ve Slavkově u Brna.; Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, s. 4.

Chudé školské sestry Naší Paní jsou povolané a poslané, aby vedly lidi blíž k Bohu i k sobě navzájem, kdekoliv jsou: na každém místě, v každé době, v každé situaci. Úsilím členek kongregace je šířit Boží království a pomáhat lidem na jejich cestě víry k prohlubování a zralosti. Níže uvedené řádky nám přibližují, jakým jednáním uvádějí tato slova ve skutek.

4.1.1 Vlastní pastorační činnost

Působení školských sester na Slavkovsku chceme sledovat v několika rovinách. Tou první jsou jejich vlastní aktivity a programy, které v rámci svého apoštolátu realizují. Chceme zde vyjmenovat ty, jenž probíhají v Domě sv. Rodiny nebo přímo v klášteře. Sestry organizují duchovní obnovy pro ženy, muže i mládež, pořádají také víkendová setkání pro starší děti, zejména dospívající dívky. V klášterní kapli se pak jednou za měsíc konají Večery chval. Není možné opomenout apoštolát modlitby, díky němuž se řeholnice otevírají hlubšímu vztahu k Bohu, mezi sebou a ke všem lidem.

- **Duchovní obnovy**

Jak jsme již zmínili, od počátku své apoštolské služby zaměřují školské sestry svoji pozornost k výchově především dívčí mládeže, v průběhu let se však naskytly další výzvy, které řeholnice nenechaly jen tak odeznít. Kromě jednodenních i víkendových setkání pro mládež pořádají také duchovní obnovy pro ženy, muže, manžele, přičemž na programu takového společně prožitého dne jsou v dopolední části přednášky k tématu a v odpolední části po obědové pauze se nabízí prostor k duchovnímu rozhovoru s knězem, příležitost ke svátosti smíření, osobní adorace v kapli nebo společné klanění všech přítomných před Nejsvětější Svátostí. Celé setkání vrcholí slavením eucharistie.

Duchovní obnovy pro ženy se konají dvakrát ročně,⁶⁸ vždy na jaře, v postní době, a pak na podzim, v říjnu nebo listopadu. Vždy jsou hojně navštěvovány ženami

⁶⁸ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 6.

různých generací, které přijedou načerpat duchovní podporu a povzbuzení pro další dny jejich životního povolání.

Duchovní obnovy pro muže se zpočátku rovněž konaly dvakrát za rok, nicméně po zkušenostech, které s sebou tyto obnovy přinesly, se zjistilo, že muži mají zjara nejvíc povinností při polních a jiných pracech po zimním odpočinku, takže se jako příhodná doba pro takové setkání ukázal právě podzimní čas, kdy už je naopak ze zahrad a polí vše sklizeno a mužům se tak dostává více časového protoru.

Stejně jako ženy a muži má své duchovní obnovy také *mládež*. Na programu obvykle zazní jedna nosná myšlenka nebo ústřední téma celého setkání, které se pak jako nit vine po celý čas víkendu.

• Prázdniny v klášteře

Jednou z aktivit, které jsem se u školských sester ve Slavkově u Brna sama aktivně účastnila nejméně třikrát, byl v dané době úspěšný projekt nazvaný *Prázdniny v klášteře*.⁶⁹ Tyto čtyřdenní prázdninové pobyty byly velmi podobné táborovým setkáním. Každé z nich mělo v příslušném roce aktuální téma, harmonogram celého dne byl rozvržen od budíčku po večerku, děvčata byla rozdělena do skupin tak, aby v nich vždy byly děti různého věku a mohly si tak vzájemně pomáhat při plnění úkolů, nechyběl společný výlet, noční stezka odvahy, ale též katecheze k danému tématu, ruční tvoření a rovněž zbyl čas také na zábavu a odpočinek. Zázemí poskytl dívkám Dům sv. Rodiny a sv. Josefa, o stravu se staraly řeholní sestry a v pozdějších letech pak také pracovníci kuchyně v křesťanské mateřské škole Karolínka. Kromě školských sester se na přípravě programu podílely i dospělé ženy a dívky z řad laiků, které byly řeholnicím nápomocny. Tyto prázdninové pobyty byly mezi děvčaty velmi oblíbené, vždy se na ně těšily a rády se vracely.

⁶⁹ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 7.

- **Včelky**

Včelky jsou dospívající mladé dívky staršího školního věku, které už odrostly požadovanému věkovému rozmezí od první do páté třídy a nesplňují tak základní kritérium pro účast na prázdninovém pobytu v dané věkové kategorii. Jelikož mají i nadále chuť setkávat se spolu ve společenství sester, ujal se pro ně nové pojmenování – *Včelky*.⁷⁰ Společná setkání se týkají obvykle takových témat, jakými jsou vztah s Bohem a přijetí sama sebe, a konají se většinou v období pololetních a letních prázdnin. Zdaleka však nejde pouze o duchovní růst této mladé generace, na programu bývá rovněž spousta her, divadlo, společné zpívání, někdy je součástí programu návštěva místního kněze nebo zpestření ve formě svědectví manželů apod. Kromě těchto setkání se Včelky účastní také duchovních obnov, které školské sestry pořádají, a ochotně jim při nich pomáhají s organizací nebo úklidem. V současné době je těchto malých lidí přibližně dvacet. Stále však přibývají nové tváře ochotné nabídnout ruku k dílu a připravené pomoci tam, kde je jí třeba.

- **Apoštolát modlitby**

O potřebě modlitby v životě řeholního společenství výstižně hovoří konstituce Chudých školských sester Naší Paní *Jste poslané*:

„V modlitbě co nejlouběji vyznáváme, kdo je Bůh a kdo jsme my, že on je náš Stvořitel a my Jeho stvoření, které On bezvýhradně miluje. Modlitba je středem a vrcholem našeho života a Eucharistie je středem a vrcholem našich modliteb. Modlitbou se otevíráme hlubšímu vztahu k Bohu mezi sebou a ke všem lidem. S velkou důvěrou přednášíme Pánu potřeby lidstva.“⁷¹

Školské sestry ochotně přijímají konkrétní úmysly od těch, kteří je o modlitbu prosí. Na svých webových stránkách mají k dispozici kontaktní formulář, kam je možné napsat, jakou situaci či prosbu chce dotyčná osoba do modliteb zahrnout.

⁷⁰ Srov. JAHODOVÁ, L., *Aktivita Včelek ve Slavkově u Brna*. Zasláno elektronicky dne 30. října 2017.

⁷¹ Srov. Oficiální stránky Kongregace Chudých školských sester Naší Paní. Apoštolát modlitby. Dostupné na: <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/apostolat-modlitby>>.

- **Večery chval**

V klášterní kapli zasvěcené Neposkvrněnému početí Panny Marie pořádají sestry jednou za měsíc *Večery chval*.⁷² Každý je srdečně zván ke společné modlitbě a chválám zpěvem, tichem, čtením a rozjímáním Písma svatého. Začátek setkání je vždy v 19,00 hodin.⁷³

- **Duchovní spolupracovníci**

Každý věřící, který je ochoten podporovat apoštolát Chudých školských sester Naší Paní modlitbou a obětí, je zván k duchovní spolupráci.⁷⁴

Duchovní spolupracovník se zavazuje:

- ke každodenní modlitbě (pokud je to možné), za apoštolát, nová povolání a milost věrnosti Chudých školských sester Naší Paní
- obětování svého utrpení a těžkostí za obnovu mladé generace a rodin

Školské sestry se pak zavazují k tomu:

- denně se modlit za duchovní spolupracovníky a ve spojení s nimi
- obětovat svá utrpení a těžkosti za duchovní spolupracovníky

Každou druhou sobotu v měsíci je pak v klášterní kapli ve Slavkově u Brna sloužena mše svatá za všechny duchovní spolupracovníky.

4.1.2 Křesťanská mateřská škola Karolínka

KMŠ Karolínka byla otevřena dne 1. září 2011 a jméno nese po své zakladatelce Matce Terezii, křestním jménem Karolině Gerhardingerové. Navazuje

⁷² Srov. Oficiální stránky Kongregace Chudých školských sester Naší Paní. Večery chval. Dostupné na: <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/vecery-chval>>.

⁷³ Tato setkání v současné době neprobíhají, jelikož zájem postupem času opadl. Sestry se proto rozhodly od této aktivity upustit, aby mohly své síly nasměrovat na nové výzvy, které přicházejí a v dané chvíli se jeví jako potřebnější.

⁷⁴ Srov. Oficiální stránky Kongregace Chudých školských sester Naší Paní. Duchovní spolupracovníci. Dostupné na: <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/duchovni-spolupracovnici>>.

na tradici vzdělávání v křesťanském duchu, kterou již v roce 1883 zahájily ve Slavkově u Brna Chudé školské sestry Naší Paní, avšak v roce 1950 ji přerušil komunistický režim. Řeholnice v té době zajišťovaly mimo jiné též předškolní vzdělávání, a tak si členky slavkovské komunity kladou za cíl tuto praxi po více než šedesáti letech obnovit. Zřizovatelem mateřské školy je zmíněná kongregace školských sester a sídlí ve zrekonstruované budově na Malinovského ulici.⁷⁵ Ti, kdo jako první využívali prostory této budovy, byli právě ti nejmenší. Děti ve věku od tří do šesti let se tu setkávaly při výuce náboženství pravidelně vždy v pondělí v doprovodu svých rodičů či prarodičů. Nejprve jejich počet stačil na utvoření jedné skupiny, později se počet návštěvníků rozrostl na dvě části. Především díky zájmu rodičů, vstřícnému jednání ze strany zřizovatele a vedení městské mateřské školy byla v září roku 2009 otevřena jedna třída s křesťanským zaměřením pro 26 dětí, která se po dvou letech své činnosti stala základní buňkou nově vznikající křesťanské mateřské školy.

Filosofií školy⁷⁶ je snaha a zájem probudit a rozvíjet v dětech vnímavost k životu a radost z něj, napomáhat růstu přátelství nejen mezi dětmi navzájem, ale také mezi jejich učiteli, ostatními členy rodiny a farnosti, a tak přispět k vytvoření komunitního systému, v němž bude všem dobře.

Mateřská škola Karolínka zastává výchovné principy Pedagogiky Franze Ketta. Tento edukační směr vznikl v 70. letech v Bavorsku. U jeho zrodu stáli sestra Esther Kaufmannová a Franz Kett. Původně vycházel tento směr z katechetického způsobu práce s předškolními dětmi, jež vyrůstaly v problematických sociálních podmínkách. Postupem let se z něj vyvinul samostatný pedagogický systém, který má svá specifika, postupy, metody práce a pomůcky a je vhodný pro všechny věkové skupiny.

Pro celistvou, na smysl zaměřenou, pedagogiku je stěžejní existence člověka, která se uskutečňuje ve vztazích. Být ve světě znamená setkávat se s tím vnějším

⁷⁵ V roce 2000 došlo mezi kongregací a městem Slavkov u Brna k majetkové výměně bývalé budovy klášterní školy, kterou město plně využívalo, a budovy městské mateřské školy na Malinovského ulici. V roce 2002 se pak podařilo dokončit nástavbu mateřské školy.

⁷⁶ Srov. Oficiální stránky KMŠ Karolínka. Dostupné na: <<http://www.kmskarolinka.cz/nase-skola/koncepce-skoly/>>.

i vnitřním. Vnější svět utváří konkrétní životní prostředí – rodina, kultura, společnost, příroda. Vnitřní svět je zase tvořen vnitřním *já* člověka setkáním s vnějším světem různými způsoby. Úkolem této pedagogiky je pak podporovat všechny vztahy pozorným a láskyplným zacházením s věcmi tohoto světa. Přitom se uplatňuje především základní princip vztahovosti – přijímání a dávání. Cílem pedagogiky je podporovat vytváření a oceňování vztahů, protože tato předpokládá, že právě v jejich hloubce se uskutečňuje vztah člověka k Bohu. Tento směr se i nadále rozvíjí, jeho vzdělávací teorie se děje a vzniká průběžně a induktivně, zejména při setkáních s dětmi předškolního a mladšího školního věku.⁷⁷

• **Křesťanská třída Ovečky**

Ještě dříve, než se v roce 2011 otevřely dětem dveře KMŠ Karolínka, vznikla v mateřské škole Zvídálek jedna třída s křesťanským zaměřením.⁷⁸ S tímto projektem navštívila řeholnice dne 26. března 2009 ředitelka mateřské školy paní Eva Jurásková a přednesla sestrám svoji myšlenku. Jelikož tehdy odcházela jedna z vyučujících na mateřskou dovolenou, skýtala tato situace šanci zaměstnat v této třídě sestru M. Josefu. Podmínkou však bylo zaplnit celkovou kapacitu míst, která čítala 26 dětí. O neděli Božího milosrdenství dne 19. dubna 2009 po mši svaté pak o tomto programu hovořil také slavkovský děkan, pater Milan Vavro. Doporučoval místním věřícím, aby využili příležitosti, která se jim nabízí a své děti do tohoto oddělení mateřské školy přihlásili. V následujících dnech 21. a 22. dubna 2009 pak sestry spolu s několika ochotnými ženami roznesly ve Slavkově na 200 dopisů rodičům dětí, které splňovaly v daném roce věkovou hranici pro přijetí k předškolnímu vzdělávání. 1. září 2009 se tedy otevřela křesťanská třída Ovečky. Alespoň částečně tím byly vyslyšeny výzvy a apel rodičů na to, aby školské sestry otevřely vlastní mateřskou školu. Třída Oveček se tak stala sondou, zda je o tento druh vzdělávání zájem či nikoliv.

⁷⁷ Srov. Oficiální stránky Společnosti Pedagogiky Franze Ketta, z.s. Dostupné na: <http://www.kett.cz/soubor/teorie/z_kladn_charakteristiky.pdf>.

⁷⁸ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 8.

- **Víkendový seminář Pedagogiky Franze Ketta**

Od počátku existence KMŠ Karolínka, tedy od roku 2011, probíhají každoročně v posledním srpnovém, neboli přípravném, týdnu dvoudenní vzdělávací semináře pro pedagogické pracovníky mateřských škol i pro další zájemce z řad pedagogické veřejnosti.⁷⁹ Pořádá je KMŠ Karolínka ve spolupráci se společností Pedagogiky Franze Ketta. Účastníky těchto kurzů bývají pedagogické týmy mateřských škol, které pracují podle Kettovy vzdělávací koncepce – KMŠ Karolínka ve Slavkově u Brna, KMŠ z Uherského Ostrohu, CMŠ ze Zlína, později se přidaly také týmy z Olomouce a Moravských Budějovic. Celkový počet zájemců čítá 40-50 osob. Cílem těchto seminářů je start do nového školního roku, prohloubení principů a zásad pedagogiky, budování týmu, inspirace a supervize pro práci během školního roku. Náplní těchto setkání jsou ucelené tematické programy s mnoha písněmi a židovskými tanci, jako bonus navíc bývá večerní pohádka. Program je koncipován tak, aby učitelka prožila a zakusila prezentované téma nejdříve na sobě, a teprve poté je mohla předávat dětem tak, jak je zpracováno.

V letech 2011-2015 se uskutečnily rovněž semináře pro rodiče dětí a veřejnost, o něž projevil zájem asi 20 lidí. Cílem těchto seminářů bylo představit příběhy na takové téma, které aktuálně reagovalo na potřeby mateřské školy. Záměrem bylo společné setkání a také bližší seznámení se se způsobem práce, který děti poznávají v prostředí mateřské školy. V neposlední řadě bylo též snahou propagovat tento nový alternativní pedagogický směr, který je v naší zemi zatím velkou neznámou.

4.1.3 Pastorce ve farnosti a slavkovském děkanství

Působení Chudých školských sester Naší Paní spočívá mimo jiné v tom, že se kromě vlastních projektů aktivně zapojují do dění ve farnosti. Prvořadou činností je pomoc kněžím při výuce náboženství; připravují rovněž katecheze jak pro děti, tak dospívající mládež; účastní se mší svatých pro děti, kde jim svou přítomností,

modlitbou a příkladem chování pomáhají na cestě ke zbožnosti. V návaznosti na výuku náboženství organizují řeholnice také víkendová setkání prvokomunikantů. V neposlední řadě pak umožňují využít zázemí Domu sv. Rodiny k jiným pastoračně-evangelizačním setkáním, jako jsou např. Kurzy Alfa.

- **Výuka náboženství a katecheze pro děti**

V rámci slavkovského děkanství dnes sestry působí kromě domovské farnosti ještě v dalších šesti okolních obcích, kde se věnují výuce náboženství. V současné době je to celkem 15 hodin během týdne.⁸⁰ Jejich snahou je probouzet v dětech živý a osobní vztah k Bohu, Panně Marii, k církvi, rodině a farnímu společenství. Tato setkávání obvykle probíhají ve školách či na farách. Nejen při hodinách náboženství, ale také při různých typech katecheze se školské sestry setkávají s celou řadou mladých lidí, kteří se připravují k přijetí svátostí a ony jim na této cestě pomáhají s přípravou. Na těchto setkáních často hovoří o modlitbě a Duchu svatém.

- **Víkend pro prvokomunikanty**

Kromě výuky náboženství, při níž se navzájem setkávají děti se sestrami, pro ně ve Slavkově pořádají také víkendové schůzky. Jedním z těchto pobytů je *Víkend pro prvokomunikanty*.⁸¹

První setkání proběhlo 22. února 2013. Od té doby vždy dvakrát během školního roku pořádají řeholnice tuto víkendovou akci pro všechny děti z okolních farností, při níž je sestry připravují k přijetí eucharistie. Při podzimním setkání je společným tématem Desatero. Náplní jarního pobytu, které se koná obvykle po Velikonocích, je podobenství O marnotratném synu. Oba víkendy se staly u dětí velmi oblíbené pro způsob, jakým jsou sestrami vedeny. Plán bývá sestaven velmi pestře, při výkladu jednotlivých témat jsou prezentovány konkrétní příběhy, vše

⁷⁹ Srov. JAROŠOVÁ, J. H., *Semináře KMŠ Karolínka*. Zasláno elektronicky dne 11. března 2018.

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 1.

⁸¹ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, s. 4.

probíhá formou her, plnění nejrůznějších úkolů na stanovištích a intenzivního zapojení všech zúčastněných do tohoto projektu. Důležitým faktorem je i skutečnost zakoušeného společenství s ostatními vrstevníky. Na programu těchto setkání se často podílejí i spolupracovníci – místní katecheta, mládež, ostatní sestry atd.

- **Kurzy Alfa**

*Kurzy Alfa*⁸² nabízejí příležitost k setkání všem, kdo se ptají po otázkách víry, kteří ji chtějí prozkoumat, jsou otevřeni diskusi nad probíranými tématy, jsou ochotni sdílet svůj vlastní pohled na věc v prostředí přijetí a otevřenosti. Tato aktivita probíhá celosvětově na různých místech – na univerzitách, v církvích, kavárnách, barech atd. Třebaže nikde na světě nelze najít dva identické kurzy, přesto všechny spojují tři věci: jídlo, promluva a rozhovor o tématu. Většina setkání Alfy začíná u jídla, protože toto dává šanci k seznámení a navázání přátelství. Poté následuje asi třicetiminutová promluva, jejíž téma by mělo být natolik zajímavé a inspirativní, aby účastníky motivovalo k diskusi. Otevírají se zde otázky týkající se víry, základů křesťanství apod. Nejdůležitější částí každého kurzu je diskuse – příležitost podělit se o myšlenky a úvahy k danému tématu.

Právě takový kurz probíhá od ledna 2018 také ve Slavkově u Brna.⁸³ Školské sestry se starají o zázemí pro téměř 30 účastníků, poskytují prostory a jedna z nich, sestra M. Josefa, je do této činnosti zapojena aktivně. Tato setkání jsou naplánována na deset večerů a probíhají vždy ve čtvrtek od 19 do 21,30 hodin.

4.1.4 Spolupráce s brněnským biskupstvím

Abychom získali ucelený pohled na působení školských sester v místním regionu, je třeba zmínit také jejich spolupráci s biskupstvím v Brně na Petrově. Sestra M. Bogdana Glezner⁸⁴ pracuje na církevním soudu jako obhájce svazku.

⁸² Srov. Co je to Alfa? Dostupné na: <<http://www.kurzylfa.cz/content/view/alfa#row4>>.

⁸³ Srov. JAROŠOVÁ, J. H., *Ohlédnutí za prvním kurzem Alfa*. Zasláno elektronicky dne 13. ledna 2018.

⁸⁴ S. M. ICLic. Mgr. Bogdana Božena Glezner, SSND.

Mimo tuto práci vykonává též úlohu sekretářky pro postgraduální studium kanonického práva.

Sestra M. Gregoria Erlebach je zaměstnána při brněnském biskupství jako pastorační asistentka slavkovského děkanství.⁸⁵ Kromě této hlavní činnosti, kterou zastává, je v rámci pastorace vzdělávání zapojena do organizace právě probíhajícího kurzu Samuel a v poslední době ji nejvíce zaměstnává práce na nových učebních materiálech pro výuku náboženství.

• Vstupy do škol

V letech 2007-2011 probíhal ve Slavkově u Brna projekt *Vstupy do škol*,⁸⁶ který je nabízen zejména žákům základních škol a chce studentům přiblížit poselství křesťanských svátků, seznámit je s postavami křesťanství, s jejich symboly a hodnotami, které patří k základům evropské kultury. Všechny výukové programy jsou zpracovány v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy. Každoročně v průběhu měsíce října a listopadu se ve školách úspěšně uskutečňují výukové programy s názvem *Dušičky a Halloween v tradici a kultuře* (především pro žáky 4. – 9. ročníku, příp. středních škol), které přibližují křesťanskou tradici slavení *Vzpomínky na všechny věrné zemřelé* a anglosaskou tradici slavení *Halloweenu*. Největšímu zájmu ze strany škol se dlouhodobě těší témata z cyklu *Poselství křesťanských Vánoc a Velikonoc*. Právě v letech 2007-2011 se tomuto projektu intenzivně věnovala sestra M. Josefa Jarošová a přicházela s výše uvedenými programy mezi žáky slavkovských základních škol na Tyršově a Komenského ulici. Jelikož se v roce 2011 stala ředitelkou nově vzniklé křesťanské mateřské školy Karolínka a výrazně jí přibylo povinností s touto funkcí spojených, nemohla nadále v této iniciativě pokračovat, proto její návštěvy ve školách ustaly.

⁸⁵ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, s. 2.

⁸⁶ Srov. Oficiální stránky brněnského biskupství. O projektu „Vstupy do škol“ v brněnské diecézi. Dostupné na: <<http://brno.biskupstvi.cz/kc/Vstupy.html>>.

- **Kurz Samuel**

„Mluv, Hospodine, tvůj služebník naslouchá.“

(1 Sam 3,9)

Ve školním roce 2017/2018 se již potřetí otevřel jednoletý *Kurz Samuel*.⁸⁷ Tento projekt zastřešuje Pastorační středisko brněnského biskupství. Pater Marek Dunda, který je pověřen pastoračí v diecézi, k tomu uvádí:

„Kurz Samuel, který je pro naši diecézi po předchozích dobrých zkušenostech připraven již potřetí, čerpá z bohatých zkušeností Církve v Itálii a ve Slovinsku. Vede jej tým kněží a řeholních sester z různých kongregací. Trvá rok. Jeho součástí je devět setkání včetně kratší pěší pouti a vyvrcholení exerciciemi na konci srpna. K jednotlivým setkáním patří ztišení, sdílení, katecheze, duchovní doprovázení, možnost svátostí smíření a adorace. Účastníci kurzu jsou vedeni ke každodenní modlitbě, k prohloubení duchovního života, ke vnímavosti pro vedení Božím Duchem v osobním životě a k hlubšímu poznání Boha i sebe. Cílem kurzu je přispět k rozpoznání osobního životního povolání, jak je s každým zamýšlí Pán.“⁸⁸

Letošní setkání probíhají vždy jednou za měsíc v období od října 2017 do srpna 2018 v Domě sv. Rodiny ve Slavkově u Brna. Podmínkami pro absolvování kurzu jsou: věk mezi 17. až 35. rokem, svobodný stav, vůle a ochota účastnit se všech setkání v plném rozsahu, touha uskutečňovat v životě to, co v kurzu načerpali a v neposlední řadě též připravenost přijímat Boží vůli. Do kurzu se přihlásilo 20 lidí a věnují se jim tři kněží a stejný počet osob zasvěceného života z různých řeholních společenství.⁸⁹

⁸⁷ Kurz Samuel vznikl v Itálii, nyní kromě Slovinska a Slovenska se do této aktivity u nás zapojila také ostravsko-opavská diecéze.

⁸⁸ Srov. Kurz Samuel 2017. Dostupné na: <<https://www.biskupstvi.cz/2017-04-20-kurz-samuel-2017>>.

⁸⁹ Za slavkovské sestry je v organizačním týmu sestra M. Gregoria Erlebach.

• **Materiály pro výuku náboženství**

V roce 2016 objevily sestry pestré a obsahově zajímavé materiály pro výuku náboženství v sousedním Polsku. Se svolením místního děkana Milana Vavra začaly tyto učebnice používat při hodinách náboženství. Bylo však zapotřebí zapracovat na českých překladech, které se následně vlepovaly do polských originálů. Jelikož se tyto učebnice velice líbily nejen dětem, ale také jejich rodičům, nabídly řeholnice tento výukový materiál i Katechetickému centru brněnského biskupství. Protože se jedná o katechetickou pomůcku, je nutné dostat souhlas k používání právě z tohoto nadřízeného místa. Vzhledem k tomu, že zmíněné pracovní sešity velmi oslovily rovněž pomocného biskupa Mons. Pavla Konzubula, pro kladnou odpověď nebylo překážek.⁹⁰

Na podzim roku 2017 vyšly v Kartuziánském nakladatelství Jiřího Braunera tyto cvičebnice k výuce náboženství pro první a druhou třídu základní školy. Jsou to bohatě ilustrované obrázkové knížky, obsahující navíc doplňovačky, kvízy, samolepky, omalovánky, které podporují u dětí kreativní myšlení a probíraná látka je tak pro ně snáze pochopitelná. K oběma publikacím existuje v elektronické podobě také metodika pro katechety a učitele náboženství. V rámci diecézního setkání katechetů, které se konalo 19. listopadu 2017 v Brně, byly účastníkům tyto materiály prezentovány a nabízeny jako vhodná alternativa k jinak běžně dostupným a používaným pracovním listům ostravsko-opavské diecéze. Uvedené pomůcky, které zpracovaly školské sestry podle polského originálu, jsou již volně v prodeji v Brně na Petrově. Přidanou hodnotou těchto učebnic je, že jsou do nich zařazena i témata týkající se českého prostředí – svátky, slavnosti, výročí světců apod. Se svolením pomocného biskupa brněnského Mons. Pavla Konzubula probíhá ve školním roce 2017/2018 tzv. *testovací provoz*. Cílem je získání cenných poznatků z praxe, které mohou pomoci k eliminování případných nedostatků nebo též k zapracování navrhovaných změn a připomínek.

⁹⁰ Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, s. 2.

V současné době jsou rozpracovány učebnice pro třetí ročník, které budou obohaceny o knížku – malý katechismus. Jde o materiál, který může v mnoha rodinách suplovat absenci Katechismu katolické církve. Má kompaktní velikost, je srozumitelně formulován, proto se díky němu mohou o otázkách víry dozvědět něco víc jak děti, tak jejich rodiče i prarodiče.

4.1.5 Další aktivity řeholnic v rámci jejich apoštolátu

Nejsou to však jen akce, které sestry samy pořádají a kde je možné se s nimi potkat. Celá řada je také těch, při nichž pomáhají, zastřešují je nebo se jich účastní spolu s farním společenstvím. Mezi takové patří např. účast na farním dni,⁹¹ vedení duchovních rozhovorů, křížových cest v postní době, přítomnost na pěších poutích, pořádání výletů pro děti, Noc kostelů, zpívání s mládeží u betléma, pomoc panu děkanovi při návštěvě nemocných a kněžím s pravidelnou přípravou mladých k přijetí svátostí, pořádají kurzy pro spolupracovníky ve farnosti, krátkodobě se věnovaly i výuce angličtiny.

Ochotně také poskytují zázemí v Domě sv. Rodiny pro různé farní aktivity,⁹² jako je pořádání dětských karnevalů, koncertů, posezení u cimbálu, setkání se zaměstnanci. Nabízejí též ubytování a prostory účastníkům z okolí pro jejich duchovní programy, farní tábory apod. Všechno toto dění dokumentuje a fotoaparátem či kamerou zaznamenává sestra M. Gregoria.

Jak na půdě slavkovského děkanství, které je součástí brněnské diecéze, tak i za jejími hranicemi se sestry účastní mnoha dalších programů. Spolu s mládeží jsou přítomny na děkanátních, diecézních i celostátních setkáních, přijímají pozvání

⁹¹ Jednou za dva roky se na zahradě u školských sester koná farní den. Je to hojně navštěvovaná akce celého společenství. Sestry poskytují prostory, jsou zde přítomny, pořizují fotografie do kroniky apod. Do programu se zapojují hlavně děti z KMSŠ Karolínka.; Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*, s. 6.

⁹² Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 5.

tam, kde mohou vydávat svědectví o zasvěceném životě,⁹³ zapojují se do lidových misí aj.

U všech akcí, na nichž se řeholnice podílejí, ať už aktivně či pasivně, pamatují v první řadě na to, že se chtějí celým srdcem rozdělit a nabídnout lidem to, co samy objeví, prohlubovat víru u těch, kteří jsou jim svěřeni a šířit Boží království. Také proto, že je jich v činné službě málo, snaží se přizvat ke spolupráci další osoby, ať už z řad obětavých rodičů, katechetek nebo mládeže – převážně Včelek, které se účastní všech programů, jež sestry v Domě sv. Rodiny realizují. Každý, kdo je ochoten pomoci dobré věci, je ke službě druhým vítán.

4.1.6 Péče o nemocné a stárnoucí sestry

Z výše uvedeného výčtu nejrůznějších činností a aktivit, jimž se sestry věnují, je patrné, že na jedno nevelké řeholní společenství čítající deset sester jich je dost.⁹⁴ Výzev k apoštolátu je stále více, nikoliv však řeholnic v produktivním věku. Z deseti sester, které ve slavkovské komunitě žijí, jich je v činné službě pouze pět: sestra M. Josefa spolu s M. Pavlínou pracují v KMSŠ Karolínka, sestra M. Gregoria působí mezi mládeží při výuce náboženství a dalších pastoračních aktivitách, provinční představená sestra M. Bogdana pracuje v Brně na biskupství a místní představená, sestra M. Vojtěcha, se stará o chod kláštera a z části též o nemocné spolusestry.

V jednu dobu zůstaly v důsledku nemoci upoutány na lůžko celkem tři řeholnice. Nastalou situaci bylo třeba řešit, protože kdyby se školské sestry zaměřily jen na péči o tyto nemocné, nikdy by s žádným apoštolátem nezačaly. V polovině roku 2009 se proto obrátily s žádostí o pomoc na Charitu ČR.⁹⁵ Instituce jim vyšla vstříc a do kláštera k nemocným začaly dojíždět pečovatelky, které pomáhaly s ošetřováním. Dodnes klášter školských sester této pomoci využívá, pokud je třeba.

⁹³ V poslední době však od těchto nabídek upouštějí, jelikož není v rámci jejich možností na všechny žádosti reagovat kladně.

⁹⁴ Dvě řeholní sestry kongregace žijí v Opavě.; Srov. ERLEBACH, G., a HONOVÁ, V., *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*, s. 3.

⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 9.

Prioritou zůstává, aby bylo o spolusestry řádně postaráno. Občas také přivítají pomoc jiných řeholnic, např. sester vincentek z Kroměříže, které mají nemocnici a kde se těmto nemocným dostává z jejich strany kvalitní péče.⁹⁶ Pokud sestry během své nemoci přece jen zůstanou v klášteře, je pro ně důležité, že jsou zvláště v modlitbě spojeny s ostatními. Díky reproduktorům, které jsou zavedeny do všech místností, tak mohou se svými nejbližšími vytvářet společenství. Vědomí této blízkosti a známého prostředí je naplňuje jistotou a pokojem.

4.2 Vliv a dopady působení kongregace v místním regionu

Apoštolská služba Kongregace Chudých školských sester Naší Paní má mnoho podob a snaží se oslovit všechny věkové skupiny. Jejich práce má jediný cíl – prohlubovat víru v životě člověka, formovat jeho duchovní život a šířit Boží království. Jestliže chceme v tomto díle alespoň částečně postihnout a vyhodnotit vliv školských sester na místní společenství i mikroregion, z výše uvedených řádků, ale také z písemného hodnocení oslovených účastníků můžeme konstatovat následující zjištění: jejich apoštolát má různým způsobem a intenzitou vliv na každého jedince, který se do kontaktu se slavkovskými řeholicemi dostane. Ženy vítají setkávání při duchovních obnovách, kam jezdí načerpat pro svůj osobní i duchovní život posilu a povzbuzení do dalších dnů.⁹⁷ Děvčata oceňují vzájemné sdílení při víkendových pobytech, kde mohou zakoušet společenství se svými vrstevnicemi, řešit s nimi otázky víry a formovat ducha,⁹⁸ ale také trávit čas při hrách a zábavních aktivitách. Hojná účast všech návštěvnic Domu sv. Rodiny, které

⁹⁶ Sestry využívají mimo jiné možnosti rehabilitace v tomto zařízení.

⁹⁷ Srov. NOVOTNÁKOVÁ, J., *Dopisová anketa : dopad apoštolské služby školských sester v místním regionu*, s. 10. Zasláno elektronicky dne 20. března 2018.

⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 1.

přijíždějí do Slavkova u Brna jak z blízkého, tak i dalekého okolí, nás přesvědčuje o tom, že i v dnešní době jsou nabízené programy potřebné a smysluplné.

Podporu členek kongregace s povděkem kvitují také kněží z okolních farností,⁹⁹ jimž sestry pomáhají zejména při práci s dětmi mladšího i staršího školního věku, zvláště při výuce náboženství.¹⁰⁰ Právě tato snaha pomoci a obětavost sester má však někdy i „negativní“ dopad na společenství v tom smyslu, že „*sestry udělají vše a farníci pak nemusí*.“¹⁰¹

Z výše uvedeného je patrné, že působení kongregace v místním společenství i mikroregionu má velmi pozitivní vliv na všechny, s nimiž se školské sestry setkávají. Jejich vlídnost, lidskost, ochota, láska k bližnímu, vysoké pracovní nasazení, neúnavnost, schopnost organizace, trpělivost, pokora – to vše jsou průvodní znaky jejich působení, které v tom nejlepším slova smyslu doléhá na ostatní. Tito pak hovoří o opravdovém požehnání pro farnost, o posvěcování jejich prací.¹⁰² Každé takové setkání s nimi je pro mnohé obohacující a přínosné pro jejich další duchovní existenci, do níž se promítají bohaté zkušenosti sester s radostným prožíváním víry a lásky k Bohu. Tímto přístupem k životu oslovují ve slavkovské farnosti i děkanství více než dvacet let bezpočet lidí věřících i bez vyznání už jen svou přítomností mezi nimi.

Jak jsme již uvedli v kapitole 4.1.2, bezesporu nejdůležitější, nejvíce viditelnou aktivitou slavkovské komunity školských sester, a v konečném důsledku s největším vlivem i dopadem na místní společenství a mikroregion, je provoz křesťanské mateřské školy Karolínka. Díky tomuto projektu jsou řeholnice ve spojení s velkým počtem mladých rodin, jimž pomáhají s výchovou jejich dětí, účastní se společných akcí v rámci liturgického roku, seznamují je s křesťanskými hodnotami a pravidelnou mediální osvětou na širší okruh lidí se snaží zmírňovat

⁹⁹ Součástí působení školských sester ve farnosti je také služba akolyty nebo návštěva nemocných.

¹⁰⁰ Srov. SOVADINA, K. V., *Působení školských sester ze Slavkova u Brna v Křenovicích*. Zasláno poštou dne 15. března 2018.

¹⁰¹ Srov. VAVRO, M., *Vyjádření ke spolupráci mezi děkanstvím slavkovským a Kongregací Chudých školských sester Naší Paní*. Zasláno elektronicky dne 10. března 2018.

¹⁰² Srov. NOVOTŇÁKOVÁ, J., *Dopisová anketa : dopad apoštolské služby školských sester v místním regionu*, s. 11. Zasláno elektronicky dne 20. března 2018.

předsudky o křesťanském vzdělávání. Zájem o výchovu dětí v této mateřské škole mají jak rodiče z řad věřících farníků, tak i těch, kteří žijí mimo křesťanské společenství. Tito lidé se s takovým přístupem často setkávají poprvé, nebo se k životu ve víře skrze své děti znovu navracejí. Oceňován je zejména způsob, jakým sestry k výchově dětí přistupují, přátelské prostředí a tvůrčí atmosféra, v níž se sestry a ostatní pedagogičtí pracovníci dětem věnují.

KMŠ Karolínka se také pravidelně podílí na společenském životě města, např. vystupuje s programem na Dnech Slavkova. „*Město se v roce 2016 zúčastnilo mezinárodní soutěže Entente Florale – soutěž věnovaná životnímu prostředí, kvalitě veřejného prostoru a cestovního ruchu. Karolínka se aktivně zapojila ukázkou výchovy dětí k přírodě. Město získalo stříbrné ocenění.*“¹⁰³ Místní zastupitelstvo vítá působnost křesťanské mateřské školy v mikroregionu, proto se rozhodlo, že bude poskytovat Karolínce příspěvek na její provoz. Samo totiž nemá dostatečnou kapacitu na to, aby uspokojilo poptávku předškolního vzdělávání u dětí od tří let. V úzkém kontaktu jsou tak křesťanská i státní mateřská škola,¹⁰⁴ přičemž oba zmíněné subjekty spolupracují zejména v oblasti přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání a následně MŠ Zvídálek poskytuje odbornou praxi v oblasti studia asistentů pedagogů.¹⁰⁵

Chceme-li zhodnotit působení Chudých školských sester Naší Paní v rámci mikroregionu a vyhodnotit dopad jejího apoštolátu na život místního společenství, můžeme tak učinit slovy ředitelky KMŠ Karolínka sestry Josefky Hany Jarošové: „*To, čím kongregace přispívá a zároveň prospívá svému okolí, je v první řadě liturgická modlitba a slavení eucharistie. I když to není žádná viditelná aktivita, ale naopak, vnějšmu světu je zcela skryta, je na ní postaveno veškeré další viditelné působení celé komunity.*“¹⁰⁶ V souladu s charismatem školských sester se jejich

¹⁰³ Srov. JEDLIČKOVÁ, M., *Vyjádření ke spolupráci mezi městem Slavkov u Brna a Kongregací Chudých školských sester Naší Paní*. Zasláno elektronicky dne 28. února 2018.

¹⁰⁴ KMŠ Karolínka a MŠ Zvídálek.

¹⁰⁵ Srov. JURÁSKOVÁ, E., *Vyjádření ředitelky MŠ Zvídálek ke spolupráci s KMŠ Karolínka*. Zasláno elektronicky dne 21. února 2018.

¹⁰⁶ Srov. JAROŠOVÁ, J. H., *Hodnocení vlivu a dopadu působení kongregace v místním společenství a mikroregionu*. Zasláno elektronicky dne 1. března 2018.

činnost neustále zaměřuje na ženy a vzdělávání jejich srdce při duchovních obnovách. Nabízejí rovněž programy pro muže, dívky, mládež, děti, které se připravují k přijetí svátostí. Jednou větou bychom mohli říci, že skrze modlitbu, výuku náboženství a pestrou nabídku programů pro všechny věkové skupiny napomáhají celé rodině v obnově života z víry.

4.3 Pohled na budoucnost kongregace

Realitou současnosti je fakt, že stávající společenství školských sester stárne a nových řeholních povolání nepřibývá. Není to zdaleka jen záležitostí Československé provincie.¹⁰⁷ Tato zkušenost se stárnutím a zmenšováním kongregace je trendem celosvětovým. Přestože je kongregace plná úžasné vitality, má charisma a vizi, které svět velmi potřebuje, na druhé straně stojí skutečnost, že členek je stále méně a jejich počet rapidně klesá.¹⁰⁸ Otázkou zůstává, jak se bude situace vyvíjet do budoucna?

Jestliže v roce 2000 měla kongregace v portfoliu 21 provincií, dva regiony a dva distrikty, nyní má deset provincií a žádné regiony a distrikty. Československá provincie je nyní navíc součástí rakousko-italské, takže se jejich počet snížil na devět. Proto není možné toto zmenšování ignorovat. Povoláním je změnit perspektivu. Tato změna perspektivy vychází z prostého povědomí propojenosti mezi vším tím, co jsou sestry povolány dělat – propojenost mezi jednotlivými provinciemi či na úrovni celé kongregace. Je zřejmé, že dílčí řeholní komunity budou na sobě čím dál více závislé. Je tedy třeba mít společnou představu, která povede k prožívání poslání v každém dni. Bude zapotřebí postarat se o členky kongregace v duchu sdílené zodpovědnosti a vzájemné odpovědnosti. Mimo to bude nutné plánovat využívání finančních zdrojů a též rozlišování apoštolátu. Má-li totiž kongregace stále

¹⁰⁷ V současnosti má slavkovské společenství pouze jednu kandidátku.

¹⁰⁸ Statistika říká, že 6. března 2013 se celosvětově počet sester v kongregaci snížil pod 3000.; Srov. MAHER, M., „Jak se to může stát...?“, in *Dodatek k oběžníku 7/14*, 20. ledna 2014, s. 5.

méně členek, je třeba zvážit, čemu se budou nadále věnovat a od čeho naopak bude nutné upustit. Jinak hrozí ostatním sestrám vyčerpání. V neposlední řadě bude rovněž žádoucí vytvořit plán komunikace napříč celou mezinárodní kongregací, který se postará o současné potřeby a uschopní společenství, aby mohlo jednoduše a efektivně fungovat v budoucnosti.

Závěr

Záměrem diplomové práce *Působení Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna po roce 1989* bylo představit vznik kongregace a její zakladatelku, Matku Terezii od Ježíše – Karolinu Gerhardingerovou a popsat apoštolskou službu ve Slavkově u Brna ve světle jejího charismatu a spirituality.

Kapitola 1 *Město Slavkov u Brna a počátky vzdělávání* nás seznamuje s historií města a také založením prvních vzdělávacích zařízení. Dokládá, že mezi nejstarší školy na našem území patří právě školy farní. Třebaže druhá polovina 19. století přinesla slavkovské farní škole zánik, zmiňujeme tento fakt z toho důvodu, že vzdělávání dětí a mládeže je nedílnou součástí apoštolátu kongregace.

Kapitola 2 *Karolina Gerhardingerová – Matka Terezie od Ježíše* pojednává o životě zakladatelky tohoto řeholního společenství, osvětluje vznik jeho názvu a dokumentuje založení filiálky ve Slavkově u Brna. Dozvídáme se rovněž o zřízení mateřince a činnosti, kterou zde řeholní spolek vykonával až do roku 1949. Během poválečných let postihlo kongregaci mnoho útrap se strany státu, přičemž to nejhorší ji teprve čekalo.

Kapitola 3 *Období izolace a internace v českých zemích* nás zavádí do padesátých let 20. století, tedy do doby, kdy byly řeholní řády v Čechách, na Moravě i na Slovensku křivě obviněny z toho, že páchají protistátní činnost. V jednotlivých podkapitolách se poté věnujeme opatřením, která tehdejší komunistický režim zinscenoval v boji proti katolické církvi, jako bylo vyklízení mužských a následně ženských klášterů. Tato skutečnost zasáhla také Chudé školské sestry Naší Paní, které byly internovány z kláštera ve Slavkově u Brna na odlehlé místo na severu Moravy – do Bílé Vody. Závěr třetí kapitoly pak popisuje okolnosti, za jakých se školské sestry vrátily po roce 1989 zpět do Slavkova u Brna.

Kapitola 4 *Apoštolát Kongregace Chudých školských sester Naší Paní* se následně zabývá konkrétní činností, kterou slavkovské řeholnice s příchodem do místního společenství započaly. Mapuje jejich aktivity v rámci farnosti, děkanství a zmiňuje též spolupráci s brněnským biskupstvím. Neopomíná ani skutečnost, že v komunitě nejsou jen řeholní sestry v produktivním věku, ale také staré

a nemocné a o ty je třeba se postarat. Důležitou částí této kapitoly je zpráva o otevření KMSŠ Karolínka, již předcházelo zřízení křesťanské třídy Ovečky a též informace o seminářích, které pořádá Společnost Pedagogiky Franze Ketta ve spolupráci s KMSŠ Karolínka. V závěru této kapitoly nahlížíme na možný vliv a dopady působení kongregace školských sester v místním regionu. Ve stručnosti zaměříme pohled také na budoucnost Chudých školských sester Naší Paní, jelikož nemůžeme vytěsnit fakt, že nových řeholních povolání se kongregaci dlouhodobě nedostává. Přínos této kapitoly spatřuji zvláště v tom, že mapuje a dokumentuje zejména ty činnosti, které v rámci mikroregionu oslovují širší veřejnost napříč generacemi. Velký význam připisuji také kapitole 4.1.2, která pojednává o přístupu ve výchově dětí v KMSŠ Karolínka, protože tato je v současné době zásadním subjektem na poli křesťanského vzdělávání ve slavkovském děkanství.

Jsem přesvědčena, že předkládaná diplomová práce bezesporu dosáhla vytyčeného cíle. Vznikl tak první materiál, který o činnosti kongregace školských sester takto uceleně informuje. Ráda bych touto prací přispěla k lepší informovanosti a popularizaci aktivit a konání, kterým se tato řehole věnuje na poli pastorage, evangelizace a náboženského vzdělávání. Budoucím adeptkám řeholního života pak může tato práce snáze posloužit v orientaci o činnosti kongregace a pomoci tak potenciálním uchazečkám v jejich rozhodování.

Na tuto práci by jistě bylo možné v budoucnu navázat podrobnější analýzou jednotlivých oblastí působení kongregace, nebo např. blíže rozpracovat metody, které sestry při svých aktivitách používají. Důležitou vypovídající schopnost by měla též analýza statistických dat týkající se např. počtu frekventantů uskutečněných duchovních obnov, formulace témat těchto společenství, příp. přehled kazatelů, kteří daná setkání vedli. V tomto pojednání jsme se však takovému rozboru nevěnovali, jelikož kvantitativní analýza nebyla předmětem našeho zkoumání. Samostatným tématem, které si zaslouhuje pozornost, je bezpochyby celostní katecheze Pedagogiky Franze Ketta. Nebylo však třeba ji blíže specifikovat, neboť tato je vyčerpávajícím

způsobem popsaná v diplomové práci ředitelky KMŠ Karolínka sestry Josefy Hany Jarošové.¹⁰⁹

Diplomovou práci je tak možné považovat za přínosnou především pro oblast církevního školství, pastorační a náboženského vzdělávání. Jejím úmyslem je připomenout skutečnost, že řeholní sestry svou činností v tom nejlepším slova smyslu navazují na tradici, která se datuje již od dob středověku, kdy měly rozvíjející se farní a klášterní školy za úkol poučit širší vrstvy obyvatelstva o základech křesťanství a duchovních hodnotách. Kongregace Chudých školských sester Naší Paní při výchově a vyučování všech, kteří jsou jí svěřeni, právě o to usiluje, den co den na tom neúnavně a záníceně pracuje, a ve svém apoštolátu toto poslání s láskou naplňuje. Vždyť řeholnice byly ve všech dobách nositelkami výchovy a vzdělání a kláštery zase místy kultury a rozkvětu vzdělanosti. Svou osobní zkušeností jsem dospěla k názoru, že sestry ve svém apoštolátu beze zbytku naplňují to, co je zaneseno v Konstituci jejich kongregace:

„Láska Kristova nás nutí, abychom plnily své poslání skrze apoštolskou službu, která je zaměřená na výchovu. Jako naše zakladatelka Matka Terezie vychováváme v přesvědčení, že se svět může změnit proměnou lidí.“

(Z Konstituce kongregace *Jste poslané*, 22)

¹⁰⁹ Srov. JAROŠOVÁ, J. H., *Přítomnost a naplňování kompetencí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v programu "Aby malé bylo velké."* Diplomová práce obhájená na CMTF UP v Olomouci, 2010, 115 s.

Anotace

Příjmení a jméno: NOVOTŇÁKOVÁ, Jaroslava Bc.

Instituce: Katedra pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Název diplomové práce: *Působení Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna po roce 1989*

Vedoucí: PhDr. ThLic. Ing. Jaroslav Filka

Počet stran: 81

Počet příloh: 1

Počet titulů bibliografie: 41

Klíčová slova: apoštolát
Bílá Voda
Chudé školské sestry Naší Paní
internace
Karolina Gerhardinger
kongregace
Slavkov u Brna

Diplomová práce pojednává o vzniku řeholního spolku Chudých školských sester Naší Paní a založení filiálky ve Slavkově u Brna. Mapuje apoštolát kongregace v souvislosti s obnovou náboženského vzdělávání a výchovy v křesťanském duchu, která se v naší vlasti opětovně započala po roce 1989, když byla předtím násilně přerušena totalitním režimem v 50. letech minulého století. Vyhodnocuje vliv a dopady působení členek komunity ve Slavkově u Brna v období let 1996 až 2018, jak jej v místním regionu vykonává ve světle svého charismatu a vlastní spirituality. Svým pojetím chce vyjádřit podporu této řeholi a utvrdit v přesvědčení, s nímž sestry ke svému apoštolátu přistupují, že svět je možné změnit proměnou lidí.

Resumé

NOVOTŇÁKOVÁ, Jaroslava Bc. *Působení Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna po roce 1989*
Diplomová práce

Záměrem diplomové práce *Působení Kongregace Chudých školských sester Naší Paní ve Slavkově u Brna po roce 1989* bylo představit vznik kongregace a její zakladatelku, Matku Terezií od Ježíše – Karolinu Gerhardingerovou, a popsat apoštolskou službu ve Slavkově u Brna ve světle jejího charismatu a spirituality.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje historii města a vývoji základního školství ve Slavkově u Brna. Podtrhuje skutečnost, že výchova a vzdělávání, zejména mládeže, je nedílnou součástí apoštolátu kongregace. Druhá kapitola pojednává o životě její zakladatelky – Karolině Gerhardingerové, o založení řeholního spolku a též vzniku filiálky této řehole ve Slavkově u Brna. Následující kapitola je zaměřena na období izolace a internace v českých zemích, která zasáhla také Chudé školské sestry Naší Paní. V téže kapitole se rovněž hovoří o návratu členek kongregace z Bílé Vody zpět do Slavkova u Brna. Poslední kapitola pak zachycuje apoštolát řeholního společenství za období jeho působení ve zmíněném městě v letech 1996 až 2018 a vyhodnocuje vliv a dopady této činnosti v rámci mikroregionu. Závěr díla pak doplňují fotografie, jež tvoří průřez aktivitami slavkovských sester.

Diplomová práce dokládá a podtrhuje důležitý význam církevního školství na poli náboženského vzdělávání v křesťanském duchu, jehož existenci násilně přerušil komunistický režim v 50. letech minulého století. Jeho obnova po roce 1989 navazuje na dlouhou tradici, jež sahá až do středověku, kdy církve patřila v nejvýznamnějším nositelům vzdělanosti. Právě tato cesta apoštolátu výchovou a vzděláváním je tolik příznačná pro Kongregaci Chudých školských sester Naší Paní. Řeholnice tak ve své každodenní praxi konají v přesvědčení, že svět je možné změnit proměnou lidí.

Summary

NOVOTŇÁKOVÁ, Jaroslava Bc. *Congregation of the School Sisters of Notre Dame and its Activities in Slavkov u Brna after 1989*
Master's Thesis

The aim of the thesis of *Congregation of the School Sisters of Notre Dame and its Activities in Slavkov u Brna after 1989* was to elaborate the history of the congregation since its foundation to the present day, to describe the apostolic service in Slavkov u Brna in the light of its charism and spirituality and to evaluate the influence and impact of religious activities of nuns in the local region.

The thesis is divided into four chapters. The first chapter deals with the history of the town and the development of primary education in Slavkov u Brna. The second chapter deals with the life of the founder of the School Sisters of Notre Dame – Karolina Gerhardingerová, as well as with the establishment of a congregation of this school in the mentioned town. The following chapter focuses on the period of isolation and internment in the Czech lands, which also affected and remarked School Sisters of Notre Dame. The same chapter also describes the return of the members of the congregation from Bílá Voda back to Slavkov u Brna. The last chapter describes the apostolate of the religious community during its period of activity from 1996 to 2018 and evaluates the influence and impact of this activity within the microregion. It underlines the fact that education and training, especially of the youth, is an integral part of the apostolic service of the Congregation. The conclusion of the work is accompanied by photographs that represent a cross-section of the activities of the Slavkov nuns.

The Masters thesis demonstrates and emphasizes the significant importance of ecclesiastical schooling and religious education within the Christian spirit which existence was violently interrupted by the Communist regime in the 1950s. Its renewal after 1989 follows a long tradition dating back to the Middle Ages, when the Church was one of the most important bearers of education. This journey

of the apostolate through education and training is so typical for the Congregation of the School Sisters of Notre Dame. In this way, the nuns carry out their everyday work in the belief that the world can be changed by transformation of people.

Bibliografie

Prameny

- ERLEBACH, Gregoria, a HONOVÁ, Vojtěcha. *Analýza působení kongregace ve Slavkově u Brna od roku 1996 po současnost*. Autorizovaný přepis rozhovoru s řeholnicemi ze dne 30. září 2017. 11 s. Depon. in : archiv autorky, Měnin.
- ERLEBACH, Gregoria, a HONOVÁ, Vojtěcha. *Analýza apoštolátu Kongregace Chudých školských sester Naší Paní*. Autorizovaný přepis rozhovoru s řeholnicemi ze dne 25. února 2018. 6 s. Depon. in : archiv autorky, Měnin.

Literatura

- BALÍK, Stanislav, a HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno : CDK, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7325-130-7.
- BLATTENBERGER, Maria Alicia. *Lodníková dcera z Řezna. Karolina Gerhardingerová – Marie Terezie od Ježíše*. Přel. Jaroslav Elšák. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1993. 120 s. Přel. z něm. orig. Depon. in : archiv Kongregace Chudých školských sester Naší Paní, Slavkov u Brna.
- DAŇHEL, Milan, JELÍNKOVÁ, Marie, a TRÁVNÍČEK, Josef. *Řeholní řády a kongregace v ČSR*. Praha : Sekretariát pro věci církevní MK ČSR, 1981. 136 s.
- FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce*. 1. vyd. Brno : Knihař, 2002. 224 s. ISBN 80-86292-05-3.
- FOJTÍKOVÁ, Kristýna. *Centralizace řádových sester kongregace Chudých školských sester de Notre Dame v letech 1953-1953*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2003. 158 s. ISBN 80-7266-142-6.
- HONOVÁ, Vojtěcha. *Výpis z archivu kongregace*. Zasláno elektronicky dne 30. září 2017. [cit. 2017-10-28]. Depon. in : archiv Kongregace Chudých školských sester Naší Paní, Slavkov u Brna.

- JAHODOVÁ, Lucie. *Aktivita Včelek ve Slavkově u Brna*. Zasláno elektronicky dne 30. října 2017. [cit. 2017-11-02]. Depon. in : archiv L. Jahodové, Sokolnice.
- JAKŠIČOVÁ, Dana. *Dcery své doby? Školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*. České Budějovice : Jihočeské muzeum a Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2012. 240 s. ISBN 978-80-87311-29-5.
- JAROŠOVÁ, Josefa Hana. *Hodnocení vlivu a dopadu působení kongregace v místním společenství a mikroregionu*. Zasláno elektronicky dne 1. března 2018. [cit. 2018-03-27]. Depon. in : archiv J. H. Jarošové, Slavkov u Brna.
- JAROŠOVÁ, Josefa Hana. *Ohlédnutí za prvním kurzem Alfa*. Zasláno elektronicky dne 13. ledna 2018. [cit. 2018-03-24]. Depon. in : archiv J. H. Jarošové, Slavkov u Brna.
- JAROŠOVÁ, Josefa Hana. *Přítomnost a naplňování kompetencí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v programu "Aby malé bylo velké."* Diplomová práce obhájená na CMTF UP v Olomouci, 2010. 115 s. Depon. in : archiv J. H. Jarošové, Slavkov u Brna.
- JAROŠOVÁ, Josefa Hana. *Semináře KMŠ Karolínka*. Zasláno elektronicky dne 11. března 2018. [cit. 2018-03-25]. Depon. in : archiv J. H. Jarošové, Slavkov u Brna.
- JEDLIČKOVÁ, Marie. *Vyjádření ke spolupráci mezi městem Slavkov u Brna a Kongregací Chudých školských sester Naší Paní*. Zasláno elektronicky dne 28. února 2018. [cit. 2018-03-10]. Depon. in : archiv M. Jedličkové, Slavkov u Brna.
- JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích Českých*. Praha : Fénix, 1991. 176 s. ISBN 80-85245-11-6.
- JURÁSKOVÁ, Eva. *Vyjádření ředitelky MŠ Zvidálek ke spolupráci s KMŠ Karolínka*. Zasláno elektronicky dne 21. února 2018. [cit. 2018-03-26]. Depon. in : archiv E. Juráskové, Slavkov u Brna.
- Konstituce a generální direktář Jste poslané*. Řím, 25. března 1986, 137 s. Depon. in : archiv Kongregace Chudých školských sester Naší Paní, Slavkov u Brna.

- MAHER, Mary. „Jak se to může stát...?“ In *Dodatek k oběžníku 7/14*, 20. ledna 2014. 19 s. Depon. in : archiv Kongregace Chudých školských sester Naší Paní, Slavkov u Brna.
- NOVOTŇÁKOVÁ, Jaroslava. *Dopisová anketa : dopad apoštolské služby školských sester na jednotlivce či farnost*. Zasláno elektronicky dne 20. března 2018. [cit. 2018-03-26]. Depon. in : archiv autorky, Měnin.
- Památník měšťanských škol ve Slavkově u Brna 1874-1934*, str. 6.
- PERNES, Jiří, a HOLÁN, Ivo. *Slavkov u Brna : město a okolí*. Praha : Svěpomoc, 1987. 178 s. ISBN 38-001-87.
- SLEZÁČKOVÁ, Veronika. *Z historie školství města Slavkov u Brna*. Bakalářská práce, MU Brno, katedra historie, 2008. 47 s. Depon. in : archiv V. Slezáčkové, Brno.
- SOVADINA, Kamil Václav. *Působení školských sester ze Slavkova u Brna v Křenovicích*. Zasláno poštou dne 15. března 2018. [cit. 2018-03-26]. Depon. in : archiv autorky, Měnin.
- ŠPAKOVÁ, Miroslava, DUŠÁK, Marek, a KOCIÁN, Miroslav. *Bílá Voda v textech a obrazech*. Obec Bílá Voda, 2015. 199 s. Depon. in : archiv autorky, Měnin.
- TESAŘ, Petr. *Ženské řehole v období totality. In Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005. 447 s. ISBN 80-7266-195-7. s. 19-58.
- VAŠKO, Václav. *Neumlčená : kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1990. 268 s. ISBN 80-7113-001-X.
- VAVRO, Milan. *Vyjádření ke spolupráci mezi děkanstvím slavkovským a Kongregací Chudých školských sester Naší Paní*. Zasláno elektronicky dne 10. března 2018. [cit. 2018-03-27]. Depon. in : archiv M. Vavra, Slavkov u Brna.
- VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989)*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005. 447 s. ISBN 80-7266-195-7.

Jiné zdroje

- BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Kurz Samuel 2017* [online]. Vlož. 2017-08-30 [cit. 2017-10-30]. Dostupné na : <<https://www.biskupstvi.cz/2017-04-20-kurz-samuel-2017>>.
- BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ. *Vstupy do škol* [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné na : <<http://brno.biskupstvi.cz/kc/Vstupy.html>>.
- CHUDÉ ŠKOLSKÉ SESTRY NAŠÍ PANÍ. *Apoštolát modlitby* [online]. Vlož. 2015-09-30 [cit. 2017-10-28]. Dostupné na : <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/apostolat-modlitby>>.
- CHUDÉ ŠKOLSKÉ SESTRY NAŠÍ PANÍ. *Duchovní spolupracovníci* [online]. Vlož. 2015-09-30 [cit. 2017-10-29]. Dostupné na : <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/duchovni-spolupracovnici>>.
- CHUDÉ ŠKOLSKÉ SESTRY NAŠÍ PANÍ. *Naše charisma* [online]. Vlož. 2015-09-30 [cit. 2017-10-28]. Dostupné na : <<http://www.skolskesestry.cz/kdo-jsme/kdo-jsme>>.
- CHUDÉ ŠKOLSKÉ SESTRY NAŠÍ PANÍ. *Večery chval* [online]. Vlož. 2015-09-30 [cit. 2017-10-29]. Dostupné na : <<http://www.skolskesestry.cz/apostolat/vecery-chval>>.
- KMŠ KAROLÍNKA. *Filosofie školy* [online]. [cit. 2017-10-29]. Dostupné na : <<http://www.kmskarolinka.cz/nase-skola/koncepce-skoly/>>.
- KURZY ALFA. *Co je to Alfa?* [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné na : <<http://www.kurzylfa.cz/content/view/alfa#row4>>.
- SLAVKOV U BRNA. *Historie města* [online]. [cit. 2017-09-30]. Dostupné na : <<http://www.slavkov.cz/turismus/historie-mesta/>>.
- SPOLEČNOST PEDAGOGIKY FRANZE KETTA. *Teorie a články v češtině* [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné na : <http://www.kett.cz/soubor/Program_Aby_male_bylo_velke/Diplomova_prace_Josefa.pdf>.
- SPOLEČNOST PEDAGOGIKY FRANZE KETTA. *Základní charakteristiky a specifika Pedagogiky Franze Ketta* [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné na : <http://www.kett.cz/soubor/teorie/z_kladn_charakteristiky.pdf>.

VESLAVKOVE.CZ. *Krátce z dějin Chudých školských sester naší Paní ve Slavkově*
[online]. Vlož. 2011-01-28 [cit. 2017-09-30]. Dostupné na :
<<http://www.veslavkove.cz/historie/kratce-z-dejin-chudych-skolskych-sester-nasi-pani-ve-slavkove.aspx>>.

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CMŠ	Církevní mateřská škola
KMŠ	Křesťanská mateřská škola
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
MNV	Místní národní výbor
MŠ	Mateřská škola
např.	například
příp.	případně
popř.	popřípadě
sestra M.	sestra Marie
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSND	Školské sestry de Notre Dame
SÚC	Státní ústav pro věci církevní
sv.	svatý
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VŽK	Vyklízení ženských řádů

Zkratky biblických knih převzaty z českého ekumenického překladu Písma svatého.

Obrazová příloha

Seznam snímků

- Obr. 1: Celkový pohled na klášter, školu a tělocvičnu, 19. stol.
- Obr. 2: Pohled na budovu Domu sv. Rodiny a sv. Josefa
- Obr. 3: Výstavba nového kláštera
- Obr. 4: Interiér kaple Neposkvrněného početí Panny Marie
- Obr. 5: Duchovní obnova pro ženy
- Obr. 6: Duchovní obnova pro muže
- Obr. 7: Včelky – prázdninový pobyt
- Obr. 8: Víkend pro prvokomunikanty
- Obr. 9: Svěcení KMSŠ Karolínka
- Obr. 10: Vystoupení dětí z KMSŠ Karolínka
- Obr. 11: Děti v KMSŠ Karolínka
- Obr. 12: Prázdniny v klášteře - výlet
- Obr. 13: Prázdniny v klášteře – program na slavkovském náměstí
- Obr. 14: Výukové materiály pro hodiny náboženství
- Obr. 15: Školské sestry a Tříkrálová družina
- Obr. 16: Duchovní obnova pro mládež

Obr. 1: Celkový pohled na klášter, školu a tělocvičnu, 19. stol.

Obr. 2: Pohled na budovu Domu sv. Rodiny a sv. Josefa

Obr. 3: Výstavba nového kláštera

Obr. 4: Interiér kaple Neposkvrněného početí Panny Marie

Obr. 5: Duchovní obnova pro ženy

Obr. 6: Duchovní obnova pro muže

Obr. 7: Včelky – prázdninový pobyt

Obr. 8: Víkend pro prvkomunikanty

Obr. 9: Svěcení KMŠ Karolínka

Obr. 10: Vystoupení dětí z KMŠ Karolínka

Obr. 11: Děti v KMS Karolínka

Obr. 12: Prázdniny v klášteře - výlet

Obr. 13: Prázdniny v klášteře – program na slavkovském náměstí

Obr. 14: Výukové materiály pro hodiny náboženství

Obr. 15: Školské sestry a Tříkrálová družina

Obr. 16: Duchovní obnova pro mládež